

Опанас Скелясий

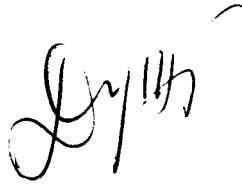


СОНЕТИ І ПОЕЗІЇ

Олианас Ожельвський

Р
РОЗКУТЕ
СЛОВО

СОНЕТИ І ПОЕЗІЇ



Обкладинка – Максим Окопний

Opanas Skelasty

THE UNSHACKLED WORD

An Anthology

Published by
Committee for the Defence of
Human Rights in Ukraine
Association of Ukrainians in Victoria

Printed by OUR FRONT
Melbourne 1980 Australia

Опанаас Скелясий

Р
РОЗКУТЕ
СЛОВО

СОНЕТИ І ПОЕЗІЇ

diasporiana.org.ua

Мельборн 1980 Австралія.

Видання
Комітету Оборони Прав Людини в Україні
при УГВ

Друк – Видавництво "Наш Фронт"

ВСТУПНЕ СЛОВО.

Заходами Комітету Оборони Прав Людини в Україні при Українській Громаді Вікторії, появляється оця збірка самвидавних поезій в Україні. Автор — це довголітній в'язень концентраційних таборів, який пережив усі страхіння терористичної системи Советського Союзу від Сталіна до Брежнева.

Рукописи прийшли до нашого Комітету окружною дорогою, з проханням опублікувати їх на Заході. З виїмком мовної коректи та незначного технічного оформлення, друкуємо ці матеріяли повністю, так як вони прийшли, не входячи в їх літературну редакцію. Ми вважаємо їх документами часу, одним із зразків дуже популярної і многогранної діяльності і прояву самвидаву в Україні.

В часах, коли друковане слово в Україні проходить щораз більшу офіційну цензуру і мусить стояти на службі кожночасної партійної політики, діяльність українського самвидаву побільшується і поширюється щораз новими авторами. Це не тільки голоси свобідної літературної творчости, вияву власної творчої думки, але й голоси протесту, гострої критики і сатири існуючого режиму. Це голоси оборони проти наступу російського шовінізму і політики винищування народу. Тому і збірку свою автор назвав: "Розкуте слово".

За інформаціями, в автора довголітній досвіт окупаційної системи і боротьби з нею українського народу. Він і активний учасник цієї боротьби. Арештований кількома наворотами, він до сьогодні перебуває в ув'язненні. Із слів автора виходить, що йому відома дійсність на західніх українських землях до часів другої світової війни та дійсність визвольно-підпільної боротьби.

І неодноразово він висловляє з далеких сторін заслання сантиментальні думки про "юність града Львова", а то й пише окрему збірку "Львівська зустріч".

Особливий піетизм в автора проявляється до Тараса Шевченка, про якого він часто каже, як "Кобзар", "Батько Тарас", "Співець", "Пророк" і т.п. Нап"ятнує часто вислужництво /"Щоб лиш довіру в панства заслужити . . ."/. говорить про насланих на українські землі росіян, яких зве "зайдами", "приблудами". Але автор вірить "в заповітний лад з іменням славним – "вільна Україна".

В "Казці про Шакаліна-царя" не легко розгадати, що мова йде, шось на взір Франкового Лиса Микити, про життєвий шлях Сталіна. Дещо в цій "казці" є неясним, можливо, що треба б знати bliще подробиці того часу. Але все це друкуємо повністю, так як ця збірка була надіслана.

Ціна примірника є розрахована на покриття дійсних коштів видання. Коли б розпродано всі примірники, то евенуальна надвишка, в порозумінні з автором, мала б бути призначеною на допомогу українським політичним в"язням.

І з таким розрахунком, Комітет пропонує цю збірку українському читачеві в Австралії.

Президія КОПЛВУ

ΠΟΕΜΑ ΠΡΟ ΠΙΣΗЮ

I

Велична пісня – смолоскип незгасний,
Осляний шлях у темряві негод,
Неподоланий дух, що повсякчасно
Живе в народі і веде народ.
Під пісні звук за праведну ідею
Борці йдуть в бій, ідуть на ешафот.
Кобзар піснями громить фарисеїв,
Перевертнів корить, щоб швидш росли
І латану сорочку з матері своєї
Москві в догоду зняти помогли.
Трощить невдачливу з царем затію,
Прокльоном б"є пропачий вік, коли
Нахлинули жорстокі сніговії,
А яснозорий край покрила тінь,
Шо вбила ніж в пориви і надії . . .
Пісні – виразник дум і устремлінь,
Безцінна сила – дана Прометеєм –
Для нас і всіх прийдешніх поколінь.

Мов намальований посеред буйноквіття
В гірлянках золотих милує зір дімок.
Веснянки награє замріяний струмочок,
Ранковий блиск небес цілує верховіття.
Скрізь витончений шик, підібраність красок,
Гармонія прикрас, усе під смак новітній
Скларося тісно в тім куточку заповітнім,
Жильців лиш тут нема, пустує теремок.
Навіщо, творючи, кладеш в пісенний зміст
Різноманітність, привабний павин хвіст,

Що крок наслідуєш цвїртикання дзвінкове?
Мертвечиною тхнуть хороми без людей,
Якщо пісні твої без думки, без ідей, —
Знай — не мистецтво це, — лише скигління кволе.

III

В предовгу ніч насильства корифієм
І навіть батьком рідним нарекли
Гнобителя послужливі лакеї.
Вони клялись, що ладні будь—коли
Свій піт і кров віддати без вагання
У дар йому за крихти похвали.
Нахабність слуг підступних спозарання,
Наповнивши серця поетів вщерть
Погрозами і привидом страждання, —
Остерегла: "за сонячний оберт
Ваш слід в тюремній млі загине —
Контрреволюцію жде люта смерть, —
Якщо пеани ревні, солов"їні
Не возвеличать генія вождя,
Хвалу воздять — почесне і єдине
Завдання піснярів, весь зміст життя".
Тоді, немов із псарні заскигліло
Скучне і підлабузницьке виття. . .

IV

Хіба ж не сором за гидотне діло,
Коли таким, як сам напередїями
Пійт на п"єдестал виносить сміло
Тиранову брехню за ордени,

За усмішку придверників злощасних,
Ллючи облудність між людьми?
Хіба ж не ясно тут, що шкуру власну
І вигоду цінує над усе
Захеканий оспівувач нещасний?
Погляньте лиш, як високо несе
Портрет кривавого убивці-ката,
В"юном у стіп вертиться день у день.
Хіба ж це не ганьба – назвати братом,
Хто голодом мільйони повбивав
У розпалі терору літ тридцятих,
Хто знищив квіт літературних лав
І світичів культури і науки,
Хто потоптав основи людських прав?
Хто з примусу, а хто без принуки
Лиш ідолам-божкам складав пісні, –
Закостенів в лабетах гнилі й скуки
Осунувся у каламуть брехні.
А люди кажуть прямо і одверто:
Даремно жив між нами на землі.

У

Ніколи чесній думці не умерти,
Вона серця привожить і уми,
Болючі запитання ставить вперто:
Чому замучені й розбиті ми?
За що народна кров текла рікою?
В ім"я чого борці лягли кістьми?
Чи наш народ найвищою ціною
Платив за те, щоб бути лиш тяглом

Для поїздів чужих, сусідським гноєм?
Немало літ з того часу сплигло,
Як, соромом уражений, заснути
Від цих питань не міг Іван Франко.
Хто волю скув, тепер нам збан отрути,
Припрошуючи, подає на стіл:
Вгощайтесь мед-вином, щоб швидш забути
Пісні каменяра. Пійло навіл
З остюччям наших споживайте смачно –
Нам на добро, а вам . . . з осики кіл.
А покищо нам будьте вірні й вдячні,
Що з ваших піль ми даємо харчі,
І пам"ятайте – ваша необачність
Умить розбудить в нас нестямний гнів,
Ми знищимо ущент усіх бундючних,
Таврованих Москвою ворогів.

УІ

Де ніч посіяла бур"ян колючий,
А дні втонули у могильнім сні, –
Зненацька на пустій скелястій кручі
Досвітні розгорілися огні
З гомоном крилатим задзвеніли
Глубинні, з криці викуті пісні.
Кріпить знесиленим і душу й тіло
Цілюща мудра мисль. Удалеч б"є
Осяйність дум, що в серці наболіли
І серце Лесі заповіт дає:
Хто визволиться сам – свобідний буде,
Звільнить чужий – в неволю закує.

Хто нас не визволяв? Паперів груду
Поперемазували писарі,
Чи пак — пробачте — зграя ботокудів,
Що виросла на нашому дворі
І шкварить на догоду власть їмущим
Наввипередки опуси свої —
І все про визволителів з дрімучих
Украй добрячих північних лісів,
Осквернюючи честь і правду сущу . . .
Лиш той народ діждеться вільних днів,
Що визволиться власними руками
Од "визволителів—опікунів".

УІІ

Коли весна завітла прапорами
І Володимирів засяяв знак,
Роз"юшилась зав"юга до безтями.
Облудний чад наснащував тесак
Загарбницьким ватагам Муравйова,
Бурлив Дніпро під рокотом атак.
Несхибна твердь — пісенне рідне слово,
Ім"я славетне — височінь стрімка,
Багріє стяг козацтва Примакова
З наказу Коцюбинського Юрка —
Командувача військ в московській сіті,
Раба довіри з серцем юнака.
Червоний смерч роздув по білім світі
Агіт—сенсації, гучні чутки:
Глядіть — здійснились думи заповітні
Встелили степ червоні козаки,

У нас син велетня літератури
Веде й сталить звитягою полки. . .
Трудний тернистий шлях крізь громи й бурі
Над урвищем в безвихідь провалився,
Лиш бризки крові на тюремнім мурі
За серце й піт — даровані колись
Божкам грізним злощасної країни —
Як слід перестороги збереглись . . .

УІІІ

Москві у вигідь замогильні тіні
Тріумфальні арки із кісток людей, —
Як символ слави — зводять на руїні.
Стерв"ятники насуплених ночей,
Хранителі розгулів беззаконних, —
Тут сіль землі — загін передовий.
Де стали ви — там лемент похоронний
І зойк посеред ночі навісний,
Що вість несе про горе невимовне.
А ви що кричите, що "міровий"
Пожар" розпалите в усьому світі
І рай для всіх збудуете новий,
Розітріте на порох рабства . . .
Понищете в"язниці і церкви
У злагоді із планом заповітним.
Що ж насправді учинили ви —
Несамовиті люті канібали,
Охранники страхіть, терору й тьми?
Хіба ж не ви мільйони повбивали,
Не розстріляло піснярів чека

У сутінках тюремного підвалу –
Фальківського, Косинку і Влизька?
Вкажіть в якому рові ви зарили
Тіла Студинського й Петра Франка.
Де ділись Микитенко, Підмогильний,
Досвітний, Крушельницький, Курбас Лесь,
Де Куліша й Бобинського могили?
Кістями втрамбований ваш шлях увесь,
А ви горлаєте про справедливість,
Між вчителів гуманности претесь . . .

ІХ

Художник—стариган орнаментом зіркатим
І льодовим щитком позатуляв шибки
Од страхітливих див. Знов на кострах книжки
Їх табірне цабе, скрегочучи, прокляттям,
Шпурляє вниз з полиць. Більш контрі не читати
Крамольних співанок. Дрібненьких букв рядки
Наснаги додають і заклик палким
Розпалюють в серцях жадобу і завзяття. . .
Чи Байрон і Франко надіялись на те,
Що "Чайльд Гарольд", "Мойсей" згорять у автодафе,
Що твір Сервантеса опиниться на смітті,
Що "Пісню про дзвін" звелять топити піч,
Що й "Фавста" кинуть там, як "не потрібну річ" –
Пихаті варвари двадцятого століття?

Незгойна рана в ночі горобині
І в дні безхмарні болісне пече.
Проймають дрожжю крики журавлині
І кожний стук. Залякує плачем
Дитя, що розбудилось серед ночі, –
Гадки сплелись з Дамокловим мечем.
Тривога виповзла, туманить очі,
Холодним потом бродить по чолі.
А в грудях жах неспокоєм клекоче.
Невже тюрма судилася тобі,
Невгасно десь з ганьбою умирати
За біль народу – вилитий в пісні?
Невже душа твоя живцем розп'ята
Конатиме на посміх і на страх,
А зелень і блакить пісень крилатих
До щенту спопеліють на кострях?
В гірку пору безсилля й спотикання,
Коли, здавалося, що ось – ось крах
Зруйнує мрії, вирве сподівання –
Поет встає як Фенікс з попелів,
Спливають вміть зневіра і вагання . . .
Це дух Шевченка – той могутній спів,
Що крицю путь і мури тюрм ламає,
Людину оживив і збадьорив.
То ж хай Твоя, Кобзарю, пісня сяє
Животворящим сонцем в небесах,

Що скріплює в момент відчаю,
Запалює жадобу у серцях!

Як звук життя, творіння благовічне —
Красуйсь, цвіти безсмертям у віках,
Велична, рідна, Українська Пісне!



СОН

п о е м а

"Та й сон же сон, напричуде ~~во~~ - дивний
Мені приснився"

Т. Шевченко – "Сон"

Скиглять у турботах дні, а поночі гарцює
На загнанім коні злоби зловісна тінь.
У царстві диких див відради не відчуєш,

Де садом звуть обрив, а раєм – голу ринь,
Де в почестях кулак, мов сонце у zenіті,
Мов ~~за~~ заповітний знак до світлих устремлінь.

Розставивши пастки, і западні, і кліті,
Розструбляє чутки незнаний проводир,
Що тільки він – кулак – велитель серць у світі. . .

Готуючи різню, вигукує про мир
І лагодить тюрму. Манюю ж про свободу
Маскує кров шокрок, жене на смерть в пустир

Старих, дітей, жінок, як "ворогів народу",
Втім плеще про закон, про зміст і дух ідей,
Немов хамелеон, що вдяг людську подобу.

І лиш йому, кричить, належить привілей
Готуватись щомить свій лад вводити всюди
Та за своїм зразком щасливити людей. . .

Хоч світ увесь би зжер, то й ще голодний буде,
Проте вищить тепер, що райське майбуття
Лиш під його кермом здобудуть завтра люди,

Розтавшись ввік із злом. А було б вороття
Всім тим, що в гріб зійшли, його б лише звалили,
Йому б лиш віддали і труд свій і життя. . .

Опору тьми і зла, шалій, бреши шосили
Під стріпаний шабљон всім людям на біду —
В помийний стік сплинуть твої нечисті хвилі
А я про дивний сон розмову поведу.

I

Насиллям сковане кругом
Роздолля рідної країни.
Хвилююсь досі дивним сном,
Мов наяву, живі картини
Тривожать спогадом єдиним.
У серці спокою немає,
Багряно виднокруг палає.

Бурлить народний океан,
Трошить хурдигу, рве кайдани.
Біснується катівський стан,
Од гніву вихрів полум"яних
У дрож кидаються тирани.
Смертельний бій кипить навкруг,
Горить багряно виднокруг.

Багнистий шлях змією в"ється,
Миглять скривавлені зірки.
Мов упирі на колісницях
Гасають п"яні гайдуки,
І лихослів"ям прегірким
Плюгавить рідну матір зграя.
Багряно виднокруг палає.

Бувають злигодні в містах,
Під супровід плачу сирени
Кумі кістлявій мостять шлях.
Північні ж хмарища студені
Пруть чад із запалом скаженим
На "вечно непокорний Юг",
Горить багряно виднокруг.

"Всім разойтісь! Не разрешаем
Здесь собіраються, песні петь!"—
Угору звівши пістолет
Холуй зіркатий повторяє
Відомий з царських пір куплет.
Горі чернечій біль без краю,
Багряно виднокруг палає.

Блакить всміхається з—за хмар,
Дніпрове плесо пестить очі,
З"являється живий Кобзар —
Спасенний Муж. У літні ночі
Могутнім голосом пророчим
Скреснув вогонь в серцях людей
Наш український Прометей.

II

За кадром кадр, немов би на екрані
Снується прудко стрічка диво—сну . . .
Вітають щиро Кобзаря кияни,
Шанобливо поклони б"ють йому.

Колеє сонце в небі без хмарин,
Бульвар мов луг, калиново іскриться.
Коли владар незайманих вершин -
Воскреслий Бард крокує по столиці.

Квітує втіха дітям на обличчях,
Поспішний ритм бентежить їм серця,
А незбагнений гін жагуче кличе
Побачити безмертних дум співця.

Кипить Золотоверхий, всяк спішить
Налюбуватись видом небуденним, -
Хай в пам"яті закріпне кожна мить
В той день ясний, великий й блаженний . . .

Мов срібло-злото лється гул трамвайний,
З Дніпра басить флотилії гудок, -
У місті свято - свято незвичайне,
На збір спілчан Кобзар прямує крок.

III

Розкрилений дворець бурлить багрець-розмай,
Захекавшись біжить лакей чи поліцай.
Всі груди в орденах і вже п"яненький досить
Він пропускні квитки показувати просить . . .

Проникливість очищ заріже без ножа,
Надміру боязким втече до стіп душа,
Хто досі ще не звик до грубого звичаю,
А злісний, мов індик, придверник поясняє:

"Ще в нас наказ такий, без папірця нельзя!
І як ти не просись, хай я не буду я, —
На збори не впущу, начальство так веліло,
А перевірка, знай, це єсть партейне діло."

Потік людський пливе, мов мак цвіте Парнас,
А осторонь стоїть засмучений Тарас...

Хто привід дав журбі? Хіба ж не день святковий,
Напевно ж і не те, що материнське слово
Когорта земляків взяла як меч, як щит,
І цупко у руках, мов хрест святий держить.

Потік людський пливе, красується Парнас,
А осторонь стоїть засмучений Тарас.

Чи справді це Парнас? Галера ж не військова,
Де на гаках тортур свободи думка й слова.
Поет тут раб—весляр. Окови і весло —
Весь творчий інструмент, а витвір ремесло.
Ти піт і кров віддай галері благодійній
А напрям кораблю укаже бей партійний

Тривога б'є у дзвін — чи завжди буде так,
Щоб вік на ланцюгах стогнав весляр—бідак,
Чи збере рабства дух, здійснить завітні мрії
І викреше вогонь завзяття Гамалії?

Подвижники пера! Любов, вселюдську шану
Звойовуєте тим, що мов незгойні рани,
Ви носете в серцях свого народу біль,

І звалища святинь, руїну рідних піль,
Шевченків заповіт і брязк чужих багнетів,
І лебединий спів розстріляних поетів,

ІУ

Гармидер, гам здійсмається в палаці,
Неначеб то за щастям навздогін,
Як гурт вояк в поривчастій атаці
Біжить мершій письменницький загін.

Заповнює, немов бджолиний рій,
Весь вестибюль, всі прорізи, всі входи.
І вже на спад іде химерний бій,
І знов царить дух злагоди й погоди.

"Сердечний гостю, батьку наш "Тарасе", —
Тремтить вітальне слово голови
І в тихий шепіт переходить з часом —
"Ласкаво просимо на збори . . . ми

Безмежно раді . . . Небуденна річ . . .
Не ждали вас . . . Так радісно, святково . . .
Ви в Спідці з нами . . . Віч—на— віч" . . .
І нитка фрази рветься на півслові . . .

Не насміхайсь, мов з пантелику збитий,
Та й не бери письменника на глум.
Чи трепет свій зумів би ти укрити,
Зобачившись з Творцем осяйних дум?

Вам Слово Правди сповістив Кобзар,
Шо сяє вік, як смолоскип, як сонце,
А ти — пігмей, ти — кіптявий ліхтар,
Що блимає в підвалі за віконцем.

Тобі творіння зміст — немов рабові —
І Юдин гріш замовник подає.
Ти ж правду топиш в сльозах, в крові,
А в випарах спиртних — гниття своє.

Лиш той, хто п"є з Шевченкових криниць
І громить рабство духа, зраду Юди, —
Кусе слова міцніші за сто криць
І в пам"яті віків безсмертним буде!

У

Грім оплесків гучних злітає ввись,
Тремтить дворець. Грозою б"є об стіни.
Могутне "Як умру . . ." Давно колись —
Жандарми царські брали це в провину
І розпинали пісню полум"яну
З палким кличем порвати вщент кайдани.

І знов наказ. Стривожений до краю
І в дрижаках партійний секретар
Співати "Заповіт" забороняє:
"Товариші! Дарма, що в нас Кобзар,
Навіщо позаплановий цей спів,
Чом всяк тут чинить те, що сам схотів?"

Нас партія веде. У нас є план.
Тож згідно із затвердженим вже планом
Нам треба скласти кілька телеграм,
/Таке завдання партією дано!/
Виконуємо перш всього програму,
Шлемо в Москву вітальну телеграму!"

І тут вискакує швидкий, нівроку,
Як кажуть в нас – Пилип із конопель –
І на трибуну пре поквапним кроком,
Втиснувши під пахву товстий портфель.
Він має хист, майстерність і перо
Складати текст вітань в політбюро.

Пішло в звичай чудовисько таке,
Що всякі збори, з"їзди і наради
Дарують раболіпствіє гидке
Всенародному божку любові ради
Та вожакам дрібнішого фасону –
Безможним іродам і фараонам.

Не покорись прожерливій мамоні,
Чи пак царям, що правлять із Кремля, –
В сльозах скупаються зірки червоні
І морем крові вмиється земля.
То ж з всіх кінців раби щоразу шлють
Своїм панам покору і салют.

Міняється картина в дивнім сні —
 Розплівсь дворець, затихли вмить розмови . . .
 Шодуху мчить на спіненім коні
 Лихий їздець. Вже й місячні підкови
 Здіймають куряву в долині.
 Окрадений серпанок світанковий
 Орді Іслам — Гірея навздогін,
 За віроломну зраду шле проклін.

Над Берестечком ніч, гримлять ватаги,
 Гроза грозі навстріч, дуднить земля.
 Та не страшать козацтво переваги
 Гордливих військ вельможі—короля,
 Не захитає в Богуна відваги
 Ні гарт булату, ні магнатська тля,
 Крихкі в ляхів шаблі, ламкі гармати
 Мертвлять тіла, їм духа не зламати.

В кітлі стальнім кипить нерівний бій,
 Заяdle чванство дикою товпою
 Промошує по трупах наступ свій,
 Летять чуби, а кров бурлить рікою.
 І лиш тоді знеможе буревій,
 Як вкриє тьма драгву під Пляшевою.
 Кісткам борців, що впали тут колись,
 В скорботній шані низько поклонись!

Дві сотні літ — момент в калейдоскопі,
 Закарбувати в пам"ять лиш встигай:

Морозний сніговий на перекопі
Не зупинивсь, стоптав Бахчисарай,
Спустошив Січ, кріпацтвом люд обхопив,
Закув Кавказ і Привіслянський край . . .
Чи не всміхнеться сонці вже ніколи,
І вік чорнітиме зелене поле?

Над Берестечком сум. Іде орач
Тяжінням дум прикутий до чепіг.
Нараз із-під землі щось ніби плач.
Ба ні! Це череп котиться з-під ніг,
А там шабель обломки і пірнач,
І кості . . . кості білі, наче сніг . . .
Блакить вкривають криги чорних хмар
І мре в німій печалі, плугатар . . .

У ріках крові й сліз зродилась воля
І розцвіла на страдницьких кістках,
Вже й усміхалась довго ждана доля,
Нашадкам простелявся осяйний шлях . . .
І знову ніч і знов тяжка неволя,
І жах страждань на батьківських полях,
Ще й вражий глум: пора вже вам забути
Про рідний край, свободою розкутий.

В руках картон, переносний мольберт,
А в думці жаль. Із невимовним болем
Сто літ тому наш Прометей—Поет
Проходив цим — кістьми покритим полем.
І серце тут наповнилось ущерть

Жагою боротьби, і вже ніколи
Не згасне в пам"яті журлива синь,
Ні ордами розтерзана Волинь.

Блідніє ніч. Мов срібляні овечки,
Встеляє поле вранішній туман.
Впритул з тим полем пам"ятне містечко,
Де грозами гримів страшний буран.
Сьогодні там навпроти Берестечка
Могила – храм благословить прочан.
Прищелцю, шапку скинь на полі слави,
Вшануй борців, що голови тут склали!

Злітає ще в одну–єдину мить
Скрутних сто років, злигоднями плідних,
З–за темних туч залякана блакить
Не впізнає своїх просторів рідних,
А за столом багряна знать сидить –
"Захисник прав покривджених і бідних".
Не вір ніхто лукавству махлярів, –
Епітет цей – лиш гра фальшивих слів.

Протест рішучий люди до райкому
Чим швидше шлють, здіймають шум і крик.
А там мовчать. Протести ніпочому,
Бач – до диктаторства райком привик.
Він дав наказ – і з храмового дому
Районнавласть спорудила курник,
Нарушила борцям їм вічний спокій,
І завдала всім біль і жаль глибокий.

"Ви нам протест шлете – ми вам на злість
Докажемо, що ми міцні, могутні.
Ми плюємо на те, що розповідь
Історія про нас. Наш крок відчутний
Сьогодні скрізь. Хай світ сприймає вість
Про успіх наш, геройство незабутнє.
Увагу всю – господарським ділам.
Нехай добробутові служить храм!"

Тлумаченням таким негідний злочин
Оправдує партійний референт,
І натяк робить ніби сам вже хоче
Затерти трохи прикрий інцидент:
"Як не старайсь, Дніпра не перескочиш
І не збудуєш Києва в момент,
Не горцюватимеш у переднівку
Не знехтуєш обкомівську вказівку".

Вже він вертівсь, мов у жаровні гад,
Як злодій зиркав злобними очима,
Попавшись під словесний градопад
Обуреного край співця Максима.
У Києві ж всіх парт–божків підряд
Поет підняв. Там всяк спідлоба блимав,
Хоч всі знавці великої руки; –
Не знали лиш, що в храмах курники.

А хвастошів, а скільки шуму, крику,
Мов – найкультурніші у світі – ми,
Ми носимо в серцях любов велику

До світлих пам'яток старовини.
Ми грамотії, ми не шиті ликом,
І знаємо чому нема ціни,
Бережемо музеї, галерії,
Волаємо про захист Колізею.

Хоч ми знесли Михайлівський собор,
Обзавелись по храмах курниками –
Навіщо людям йти на нас в упор,
Поносити нестямними клятьбами?
Хіба ж не в пресі сповістив спецкор,
Що в Плящевій під Берестечком днями
Райком віддасть для жадібних людей
Відновлений козацький храм–музей?

І як це так, що справедлива, сильна
І хвалена за мудрість на весь світ,
А головне – ніколи непомильна
Багряна власть – раз у церквах велить
Розводити курей, а потім . . . пильно
Мести з них бруд і курячий послід?
Та сон – бридня, то ж не дивуйся брате,
А нам пора на збори поспішати.

УІІ

Неначе з міха сипляться п'яни
І млісно тхне лестивий фіміам,
Покору кадять партії спілчани,
Квітчастість пишну додають словам.

Чи є в тім глузд, щоб ритуал молебний, —
/не треба правди брати за докір!/
Той безконечний веремій хвалебний
Вносить на літературний збір?

Проте все йде, на це нема вже ради,
Давно утоптаним своїм шляхом.
Всевладний тут і стиль, і шик естради,
І режисер видовища — партком.

Все він розклав, немов у книгах нотних,
Бо до того вже, бачиться, привик.
І враз увів неспокій заколотний
На слово гострий львівський представник:

"Товариші і друзі, і братове,
Я славлю піснею той день ясний,
Як вересень золотолистий Львову
Приніс духмяний подих весняний.

Яка краса, який безжурний гомін
Котивсь срібlistим дзвоном по землі!
І двадцять літ яремних — нині спомин,
По келиху гіркот захланній тлі . . .

Не сила зжерти дерево живе
На ймення грізне і просте — н а р о д —
Ніколи не здавити чорним тучам
Країну зір ясних і тихих вод.

Людей завжди окрилюють надії,
Погідна синь і ніжна зелень трав, —
Веселу думку всяк у нас леліав,
Коли ухвалу раднарком уклав.

У древнім визволенім граді Лева,
Де засіяла багрово зоря,
Хай височить статуя Кобзарева,
Немов маяк на збурених морях.

Ухвала та в архівах почорніла,
В Дністрі чимало протекло води, —
Тепер властям нема до цього діла,
А ми мовчім, щоб не було біди . . ."

Ви прикусіть язик зухвалий Тоді!
Не виступ це а бозна—що, кошмар,
Ви наклеп верзете при всім народі"
Біснується партійний секретар.

Сопе, тремтить і зводить руку вгору, —
Онде весь ум! В зажатім кулаку!
І обпаливши злісним зором збори,
Рече свою орацію таку:

"Я не стерплю мерзенного верзіння,
Ні натяків з наклепницьком душком.
Для вас закон — це партії веління,
Лиш те робіть, що вкаже вам партком.

Хто бунт у Львові підіймає знову
З фальшивим боєм кривди і образ?
Уквітчуйте підніжжя Кузнецову,
На монумент хай підіжде Тарас.

Ухвалу прийняли /така потреба
колись була/ і . . . склали у архів.
Ну що ж? Тепер хай скаргу шле до неба
Ваш непокірний, бунтівничий Львів.

УІІІ

Проміж промов і закликів крикливих
Міняються картини в дивнім сні –
І замість зборів – сцена, а властиво
Сектанський сход ввижається мені.

І тут і там – однакові звичаї:
Хвала святим, наводження цитат –
Відхилення ніякого немає,
Все йде із ритуалом в акурат.

Не спом"яни сатрапа на початку
Не відколи лестивих кілька фраз
В адресу партії – не треба, братку,
Розсердиться письменницький Паркас.

Тебе огудять: глянь – несамовитий,
Либонь із глузду зсунувся, притьмом.
Ой, ще не раз за це ти будеш битий,
Як схопить на приміточку партком.

Тебе покличуть тут же на балачку,
Чи пак на допити / а в тім яка
Різниця в назві? / Може, десь своячку
За морем маєш, може земляка,

А може, часом під покровом ночі,
Наслухавшись ворожих передач,
Якусь диверсію вчинити схочеш?
Не вийде. Не надійсь, не жди удач.

Твої пісні признають, як неспілі
І світу не побачить твій роман,
Хиба фабрикуватимеш пасквілі
Шлючи громи братам за океан.

IX

Весь збір кричав "ура", як виповз на трибуну
Товстезний "замполіт" з хитринкою в очах.
Він важко відсапнув, а потім зір свій всунув
В пузатенький блокнот. А в нім на сторінках
Рябіють цифроштики і тьма "знаменних" дат
І вбивчий сморід ліні у зборищі цитат.

"Товариші пера! – барило вирікає –
"Незломний моноліт – це партія й народ,
Без партії життя народові немає,
Вона – оплот надій, гарантія свобод,
Невсипний проводир до осяйних вершин,
Лиш їй скоряюсь я – її сумирний син.

Я знаю: партія єсть ум і честь народу,
І совість це його нестримний авангард,
На заклики її ми в полум'я і в воду
На завагаємось послати всіх підряд.
Вона дороговказ до крайних вершин,
Лиш їй скоряюсь я – її сумирний син.

Я вірю: партія—могутня, безпомильна,
Це чесність всіх чеснот, світило всіх світил,
Це сизокрил—орел, що сіє жах могильний
Затятим ворогам самим лиш змахом крил.
І лиш вона веде до осійних вершин,
Лиш їй скоряюсь я – її сумирний син . . ."

Хай вибачить читач. Наводити не сила
Казенну маячню, одіті в фальш слова,
Що їх з нотатника зачитував барило.
Кадіння партії – тут справа не пова,
Подібно виступав на зборах не один
Заслужений холуй, чи пак сумирний син.

Мов наймані раби, комуну вихваляли,
У вірності клялись, курили фіміам,
Проте парткомові здавалось все ще мало,
Бо, крім хвалених фраз, не говорилось там
Проклять в адресу тих, що сповнені ущерть
Любові до життя за правду, йшли на смерть.

Правдивий патріот, що любить Батьківщину
В розмаю веснянім і у тривожну мить

І носить у душі страждання України, —
Замучених борців базслав"ям не зганьбити.
Будь тричі проклят той, хто за гниття своє
На богатирську кров з погордою плює!

Х

Скотились сутінки похмурі,
Розплилися контури двірця, —
А балачкам літературним
Ані початку, ні кінця.

Тут сонце й серце на долоні
Підносить партії поет,
Трощить сепаратистам скроні
Його роз"ятрений багнет.

І буржуї за буржуями
Вже стрімголов летять до ям,
А буревій скрегоче п"яний:
Війна палацям — мир хатам!

Лиш розбушуються бурани
І піде в герць кістьлява зла, —
Пісню складатимуть поети
Про сизокрилого орла.

А як любов до України
Лиш блисне віїсником в піснях, —
Співця підхопить хуртовина,
Щоб рознести у пух і прах.

Затям, поете, в царстві дикім
Тобі ціна не дорога
Ти слав лиш ідолів великих
Бо ти – підніжок, ти – слуга.

XI

Для можновладного двора
Рябий словесний пустоцвіт
Викохують майстри пера.
Ледь-ледь ізвівнися піт
Налиту підлабуззям чашу
Кладе душителям до ніг,
Ще й "родіну" голубить "нашу"
І "наш", що б"є народ батіг.

Він геть забув пісні Франка,
Пророчі промені "Прологу".
В раба то думка не така
"Короткозора та убога",
Шоб, вибачте, собі на стид
Вважати за свою вітчизну
Лиш отчий край, Дніпро йBesкид,
Незборну звабу піль дідизни . . .

То ж безсоромно бубонить
Скучну сірятину до млості
І возвеличує щомить
Північний град, що зріс на костях.
Він пестить ніжними словами
Багрянозорий "небосвод"
І прославляє до безтями
Гнилизну й смрад отруйних вод.

Повсюди раб обов'язково
Клянеться безліч раз підряд,
Що гнутися в дугу готовий,
Що він є "син країни рад."
Затям назавжди блудний сину,
Що як того б ти не хотів,
В нас Україна лиш єдина –
Не вибирати ж матерів.

XII

Донесхочу наговорились. Далі
Усоте перемелювати шлак
Здавалося б, досадно всім – однак
Казенну каламуть під стать кришталю

В підніжжя варварству, як гідну дань,
Кладуть на взір пошани та покори,
Забувши смерть голодну й люте горе,
І возвеличують гидотну шваль.

Нехай їм грець – а втім, я не повірю
І відкидаю видумку таку,
Немов би всім поетам до смаку
Жувати жуйку іродам в офіру.

Було колись – піїти в унісон
Співали ідолові дифірамби,
Та цирк урвавсь, катюзі злому амба,
І лестощі розплились, наче сон.

Тиранові услід і пес не гавкнув,
Як тлін його шпурляли у сміття, —
Вже й ціль Овальби затерлась в забуття,
Розвіявсь німб, мов мряка спозаранку.

Не довго вже вставлятиме клепки
Любимцям муз прибудна тінь лукава,
Не зватиме верхів"ям щастя й слави
Юдоль плачу, не буде чад гидкий —

Отрутою мозків. І ніч багорова
Пірне в калюжі власних нечистот,
Засяє сонце радісно з висот,
І вільно задзвенить розкуте слово.

XIII

Нависла млою злісна тінь
І наче зовсім ненароком,
Поблимує банькатим оком,
Прислухуючись до молінь

Пониклого в екстаз Парнасу.
Вона глядить, щоб зборів хід
Точився планово, як слід,
Без виломлень. Сама ж тимчасом

Мов лист тремтить, бо, звісна річ,
Не слухайсь вищого наказу, —
Тобі — амінь, тебе ж відразу
Зрубає впень багряна ніч.

Ще ніч пояснень зажадає
Від партбюро, секретаря,
Хто запросив тут Кобзаря?
Чом радощам не було краю,

Коли небажаний цей гість
До входу наближався тільки,
/А він і не-учасник Спілки/
За це хтось гірко відповість. . .

Тим часом гомін у палаці,
Мов ватра без дровець, потух.
Тепер якийсь гладкий лопух
Із зіркою "героя праці"

З пісенним томиком в руці,
Поміж рядами до трибуни
Без поспіху ліниво суне
І врешті мовить так: "Вкінці,

Товариші, дозвольте слово
Признання винести всім вам,
І зокрема парт-діячам
За збори-ведені зразково.

І ще дозвольте, накінець,
Вам виняток тут зачитати
Із збірника років двадцятих,
Що склав його палкий співець:

" . . . І жив якби Тарас тепер,
Він був би членом ВКП . . ." *

Вступ в партію – скажу вам сміло. –
Цей розуміє кожен з нас, –
Нам розглядати тут не час,
Та й, врешті – це не наше діло.

Зате ми всі тут повні прав
До Спілки Кобзаря прийняти, –
Хай славиться наш вік крилатий,
Щоб племінь слави не згасав!"

XIV

Промови пишні, виступи крикливі, –
Зів"ялий хваст, полова без зерна.
Товкли нудьгу в парнаськім колективі
І очманіли з дуру без вина.

Ухвали – негідь списаних ідей,
Якщо цека не дасть своєї згоди,
Та є людці, що вірять ще – ачей
Удасться їм знести цю перешкоду.

Тверезим будь, відкинь пусті надії,
Дарма здійсмаеш у пустелі крик –
Ти вдумайсь в те, що зараз же запіє
Цабе з цека – московський представник:

*/ В. Сосюра, поема – "Відповідь"–1927

" Я пильно вглиблююсь у зміст промов,
І відчуваю подих творчих злетів,
Надхненністю партійних настанов
Живуть митці, прозаїки, поети.

Проте скажу – ви вибачте на слові –
У вас же дисципліна не тривка –
Ви ж бій звели за пам"ятник у Львові
Та за послід якогось курника.

І, врешті, дивогляд – хоч сядь і плач –
Про прийняття товариша Шевченка
В ряди спілчан заслужений діяч
Проект мершій протаскує хутенько, –

І діло у мішку. Хіба ж, шановні,
Не звикли ви до наших процедур,
Що запевняють справам хід стосовний,
А для прогнози – непролазний мур?

Відомо ж вам, що всякий наш почин
Народжується лиш в партійнім лоні,
Хіба ти партії надійний син,
Якщо невіглас в цім простім законі?

Та не лише у площині формальній
Роблю вам закид – я не формаліст.
Я "Кобзаря" досліджую детально,
Як чесний більшовик, як комуніст.

Вже спаленів зі злости я тоді,
Коли читав у перше "Катерину",
Де до Москви, оперті на вражді
І гнів, і лють поет нам в вічі кинув.

Він осудив Переяславську раду,
Мов, крім біди не принесла добра,
І братську злуку таврував, як зраду,
Як каторгу під скіпетром Петра.

Оплакував він Січ – анахронізм,
Що нам псував з турецьким царством згоду,
І розслабляв державний організм,
Та всю можуть російського народу.

Роки, коли скородили списами
Московські ребра ваші козаки
Кобзар вітав сердечними хвальбами,
Мов в бій манив вас закликком палким.

Чи є в тім глузд – самі вже тут судіть, –
Щоби до спілки вводити людину,
Готову все віддати в кожну мить,
Лише за незалежну Україну ?

Хіба ж мету свобод апологета
Не прояснив його пісенний зміст?
Адже під кожним висловом поета
Поставить підпис націоналіст.

Г попри те, хай знає це Тарас,
Старі провини партія прощає,
Коли ідеш з повинною до нас,
Злопам"ятства у партії немає.

В питанні цім прийміть мою пораду –
Нехай пісняр від каверзних творінь
Відмовиться, хай подвиг Сталінграда
Оспівує для пришлих поколінь.

Хай у піснях Москва і Ленінград,
Мов мак цвітуть, хай славиться Росія,
Кріпкий народ російський – "старший брат",
Народам вам підпора і надія.

Ми твердимо – не може бути й мови
Про волю України без Кремля,
Хай правда ця послужить за обнову,
За напрям, за зорю для Кобзаря.

У форму фраз вмивай любов і гнів,
А партія тобі ідею дасть, –
Ось де прогрес, гуманність наших днів,
Що виборола нам радянська власть.

Заяву Кобзаря беріть на розгляд,
Як виправить свій ухил аж до дна.
Коли лиш стане на парткому погляд
Спрямованість ідей чітка й ясна.

ХУ

Мов лютий плиг змії – терпке, колюче слово
Зродило почуття огиди і тривоги.
Закляк, знепритомнів, – згубивши зовсім мову
У тиші кам"яній – зневажений чертог.

Тепер, вже на кінець хай збір приймає в дар
Напутливий урок для замислів широких . . .
Та він чомусь завмер, лише один Кобзар
До виходу двірця свої прямує кроки.

Де ж та захопленість, що зразу полонила
Любимців муз, чому ентузіязм поник?
Стривай: в безслів"ї цім народжується сила,
Ця мовчанка стократ міцніш стає за крик!

І враз – мов з неба грім, неначе на наказ –
Зриваючись із місць, в стрункі ряди крицеві
Вистроюється весь письменницький Парнас
І мовчки віддає пошану Кобзареві.

На тому сон урвався . . .

В кліщах задум глибокий
Крізь темряву знегод бредуть турботні дні,
Картини диво–сну розбуджують неспокій
І, наче наяву, ввижаються мені.

В тривожний день і в ніч журбою скуту,
Коли тенета ставить лжа навкруг –
Нас гріє Слово з блискавиць добуते
І осіє . . . Прометея Дух.

Мов промінь сонця, мов небес блакить,
Пророче Слово – повсякчас живуче –
На боротьбу народ благословить
За волі й правди торжество грядуче.

За отчий край розтерзаний ордами,
За юну мрію в насмах сивих кіс,
За праведників, що лягли кістками
У гетакомбах, вкритих градом сліз.

У С л о в і цім натхненних сил каскад,
Стальний обух, ласкавий голубина,
Несхопність віри в заповітний лад
З іменом славним – вільна Україна.

І прийде час – орду прибуд, лакеїв
На пил зітре завзяття молоде –
Курманичем у нас Шевченків геній,
Лиш він народ до зір ясних веде.

ЛЬВІВСЬКА ЗУСТРІЧ

/Поговорім душевно і відверто/

п о е м а

I

Заліг полин гіркотний над полями,
Залякана блакить принишкла в млі.
Пішли брати терновими шляхами
Шукати щастя-долі на землі.

Півсотні літ у злигоднях злетіло,
Полинний лист гіркішим став стократ.
Кривавим потом в горі наболілім
Нераз змивав бруківку львівський брат.

А другий брат за синім океаном
Як сивий віл, що плуг тягнути звик,
Носив нудьгу, немов незгойну рану,
І в гул машин утоптував свій вік.

Отруйний чад прокравсь у даль чужинну,
Пискливим фальшем вмиє залебедів,
Мов сонце волі гріє Україну
І відмолод в обнови древній Львів.

Чіткіше б'ється серце, думка лине
У край старий, де менш в'їдливий дим,
І хочеться хоч поглядом єдиним
Полюбуватись видивом новим.

Невже народ тепер господар владний
На сльозами засіяних ланах,
І гомін вільний стелиться принадно
Між гуркотом заводів у містах?

Чи монумент Тараса в центрі Львова
Вписався в сивизну старих будов?
Чи в Києві чужа – російська мова –
Обов'язкова мова установ?

Чи й досі там поборників свободи
І людських прав карає у тюрмі
Кубло прибуд, що пишно верховодить
Ще й крик здіймає, нібито в ярмі.

Нужди ніхто віддавна не страждає?
Чи там туристів манить блиск принад
Облудами уквітчаного раю? –
Хай слово щире скаже львівський брат.

– Брехня сконає правді у безсмертті
Незгасним сяйвом радість берегти.
Поговорім душевно і відверто . . .

І почали розмову два брати . . .

II

ЗАОКЕАНСЬКИЙ БРАТ

Захопленню моему вашим містом
Кінця не видно і немає меж –
А ви враждуете на комуністів,
Які на брук шпурнули з львівських веж

Орлів зажерлих, цісарське ганчір'я
І на штиках вам волю принесли . . .
За що ж у вас до влади недовір'я?
Чому озлоблені на неї ви,

Хоч вчора ще хамлом були, рабами.
І перед панством гнулися в дугу?
Чи часом одур вас не взяв безтямний?
А може досі чуетесь в боргу

У тих, що сьому шкуру з вас знімати
Намірились, що змусили в ярмі
Чвалати й кланятись панам багатим?
Незрозуміло й дивно все мені . . .

Не ідім далеко! Всюди перед нами
Порядок, чистота, взірцевий лад.
Будинок ось старий – гостинна брама,
З добірним смаком зроблений фасад.

Тут власті дбають про архітектуру,
Про парки, сквери й деревце просте, –
Здається, що і в цих товстезних мурах
Життя нове з води й роси росте . . .

III

ЛЬВІВСЬКИЙ БРАТ

Твій осуд похапний – незрозумілий,
Якщо не висловивсь ти жартома
Про дім старий. Хіба ж в фасаді діло,
Яким ти захопивсь? За ним тюрма –

Кромішня тьма, що в ній страждають люди,
Там криця пут в'ідається в кістки
Там шибеничний скрегіт давить груди
І зв'ялює останні пелюстки

Душевний мрій про жадібну свободу . . .
Народна мудрість вчить: не поспішай,
Не визнавши броду, заходити в воду,
Не намагайсь стрибати через край!

Тобі пожити б трохи в цьому раї,
То й висновків не зробиш навдогад –
У нас бідоту всяку прикриває
З майстерністю зготовлений фасад.

За ширмами, спорудженими вміло,
Безправ'я і насильства тайга росте —
Водночас лжа облудна править сміло,
На світ увесь викрикує про те,

Мов море благ для простої людини,
Бач, партія шіклується про нас,
Мовляв, народ радянської країни
Живе в прекрасний неповторний час . . .

ІУ

ЗАОКЕАНСЬКИЙ БРАТ

Звичайна річ, тюрма не рідна мати
І не сестра. До відома прийми, —
Коли йде класів боротьба затята,
Обходитись не можна без тюрми.

Усюди є злочинці кримінальні,
Їх судять і карають лиш у вас,
Перевиховують на ідеальних
Радянських громадян. Минає час,

Вчорашні в'язні — люди повноправні
Виходять з тюрм з піднесеним чолом.
Це ж моноліт, що з робітництвом славним
Іде в прийдешність зімкнутим гуртом.

Бандюгам і злодіям в нас незвично
Пошану проявляти і любов,
А тут у вас сам вождь комуністичний,
Глава держави – секретар Хрущов.

З радянським гангстером сидить в обнімку,
Немов сердечний друг, чи вірний брат
/таке я бачив сам на фотознімку,
І це не видумка, це справжній факт!/
.

Твої слова про тюрми і страхіття
Наповнені гіркотами злоби –
Хіба ж не бачиш ти у повноквітті
Садів комуністичної доби?

У

ЛЬВІВСЬКИЙ БРАТ

Недаром в нас ще прашури казали:
Там, де слова солодкі, та масні, –
Ні капелинки меду не бувало,
Там несмачі вареники й пісні.

Хто ж хвастощів наслухався чимало,
Набравсь, пробач, як бліх брехливих слів,
Той віру дав, що все так ясно стало,
Мов бачив сам усе і пережив.

Коли ж душевна точиться розмова
Про той, як правиш, повноквітний сад,
Який це сад? Це ад в сталєних оковах,
Йому львів'янин корінний не рад.

Тут не один став жертвою агітки,
В липкім трясовині облуд загруз,
Хіба ж в радянських тюрмах, у "Бригідках"
КПРС і хвалений Союз

Виковують суспільство монолітне –
Привабливий для чужаків взірець?
Чи сонцем спалахне у безпросвітній
Імлі негод кіптявий каганець?

Чи віру ймуть приплентачам облуди,
Чи захисний їм вибудують мур
Сини батьків – розстріляних без суду,
Замучених у лещатах тортур?

Чи ніч червнева, – скупана у крові
Невинних жертв – не з'явиться на суд,
Не розповість про оргії у Львові
Жадючих звірства сталінських прибуд?

ЗАОКЕАНСЬКИЙ БРАТ

Коли чума коричнева в Європі
 Зготовила для волі западню,
 А в сірих потемках проваль глибоких
 Останній проблиск зблід і утонув,

Знад пропасті залякані народи,
 Ждучи рятунку од незносних бід,
 Надіялись, що бажану свободу
 І мир у світі забезпечить Схід.

“Ex oriente lux!” у нас вживали
 Латинських слів, твердили залюбки,
 Що нечисть, сплоджену тевтонським шалом,
 Ущент зметуть багряних зір полки.

Ударив грім, схопилися шакали,
 В димах конали села і міста.
 Багряні зорі приязно всміхались
 До зганьбленого чорного хреста.

Того повік Європа не забуде,
 Коли згоряючи в чорнилі мук,
 До неба руки простягали люди,
 Москва ж не бачила благальних рук.

Прийшла весна, зродилися надії,
Зійшло по громах сонце золоте,
І знов господар вільний радість сіє
І радість вільного труда цвіте.

А як у Львові, брате й друже милий,
Як тут жили колись, а як тепер –
Чи вільний ти, довільний і щасливий
Громадянин Союзу РСР?

УІІ

ЛЬВІВСЬКИЙ БРАТ

Я щастя не зазнав. Мій шлях тернистий
Проліг покрай обриву до мети.
Життя – це бій за пришілість променисту.
Прожити вік – не ниву перейти!

У кігтях злиднів, в гору невимовнім,
Мов зграя яструбів, немов вовки
Голодні й злякані, один за одним,
Під панством польським гналися роки.

Їх гін осінні громи обірвали,
Палац орла безславно проваливсь,
В притул підсунулися дві навали –
Удав багрянний і драпіжна рись.

Чи міг наш Львів хвалити до безтями
Нехибний ум Кремлівського попа,
Що побратавсь з фашистськими катами,
Кому подобалась затія та,

Коли досита смачно заїдали
Даровані Москвою колачі
Адольфа виплодки, коли вандали
Європу розп'яли на хрест мечів?

Залишила співпраця двох тиранів
Безслав'я вічного й ганьби печать.
Чому ж більшовики та їх кумпанія
Про все це з впертістю мовчать?

Долонями їм сонця не закрити,
Підлот Москви не змиє часу плин.
Хіба ж не Гітлеру вагони з житом,
З пальним гнав Кремль.
nach Western, nach Berlin?

УІІІ

ЗАОКЕАНСЬКИЙ БРАТ

Злетіли в безвість ураганні ночі
І знов життя ввійшло в своє русло.
Металом місто злагідно буркоче,
Встає з руїн сплюндроване село.

Тиранів меч народ клеймить прокльоном,
На віки вічні прославляє плуг,
Свобідний труд і праведні закони,
І переливи веселчаних смуг.

Не здатний я гадюччя боронити,
Ні раєм звати каторжну нору.
Я проклинаю вбивць несамовитих —
То ж Сталіна під захист не беру.

Дісталось катюзі по заслугі,
Фальшивий блиск диктатора заник,
Отця духовного найблищі друзі
Швиргнули з мавзолею на смітник.

У вас, як кажуть, лад демократичний
Скріпляє конституція нова.
Невже не сяють в одблисках величних
Громадські вольності й людські права?

ІХ

ЛЬВІВСЬКИЙ БРАТ

Тут різнобій поміж селом і містом,
Мов воду в ступі з ревністю товчуть,
А злагода між формою і змістом
Давно геть чисто вгрузла в каламуть.

За формою глядять дбайливі всюди
/Чи тямиш, що я мовив про фасад?/
Фасадом пишним – ширмою облуди –
Є й конституція краши рад.

Ти спостеріг в законі основному
Статтю про право виходу. Дарма
Обрадувався. У нас вже не одному
За ту статтю дісталася тюрма.

Хай зважиться хтось тільки нагадати
Права законні, вільний плебісцит –
Тому на довгий час замінить хату
Засік мордовський і колючий дріт.

Летить з Кремля у світ цинічна слава,
Мов рівність скріплює у нас закон,
А Україна – рівних прав держава,
І зовсім незалежна, член ООН.

Почесний гість збіговиськ сановитих,
Прерізних конференцій і нарад.
Обман гидкий – нитками лжі пошитий!
Хіба ж державки африканські – Чад –

Колонія вчорашна, чи Руанда,
Малесенький Мавриній, чи Габон,
Чи втиснута поміж Саван Уганда –
Не шлють послів на сесії ООН?

Не шлють посланників в чужі країни,
Не в їх столицях сотні амбасад?
А де ж посольства має Україна?
Хай відповість Москва, я знати рад.

В Парижі чуеш лиш французьку мову,
Там **S'il vous plaît Monsieur, merci mon cher**
Берлін вітає всіх німецьким словом –
Ich wuensche Ihnen guten Tag mein Herr

В офісах Лондона чи Вашингтона
Англійська мова, там окей, олрайт....
Лиш в Києві почувеш мов з притону:
Ти остолоп! Пора по русски знать!

Х

ЗАОКЕАНСЬКИЙ БРАТ

Всіляко в морі життєвим буває . . .
Траплялося, на жаль, таке й мені,
Що думка тьмарилась в тупім відчаї
І скавулили, мов собаки, дні —

В самотності глухій меланхолійній тій —
Голодні та скажені за дверми . . .
Ликує ностальгія безнадійна —
Страхітливе відряддя чужини.

Не ждів в чужих задвірках порятунку,
Де не знайти того, чого нема,
Коли очманює гіркотним трунком
Байдужа і безжалісна зима.

Доводилось мені переживати
Розгул наруг в країні дивних див, —
Я тужно згадував стареньку хату,
На хвилях мрій під стріху рідну плив.

А в молитвах палких до отупіння
Ввижався привид Золотих Воріт . . .
Чому ж за них судилось нам терпіння?
Чому закам'янів мовчазно світ?

Коли ж бушує сніжна хуртовина
І звалює серця тривога зла, —
Укріплює нас віра в Батьківщину,
Окрилюють Шевченківські слова.

Лиш в хаті рідній — правда, сила, воля —
Слова прості — проте ясні як день,
Як сонця блиск в небеснім видноколі,
Як подих весняний, як чар пісень.

XI

ЛЬВІВСЬКИЙ БРАТ

Коли твій човен хвиля невгамовна
Шпурляє по незвіданих морях,
Ти ж духом сильний і жадоби повний,
Й тебе не стримує на шляху страх,

Коли не зазнавався, як схильна доля
Тебе підносила на височінь,
І не зламався у невимовнім болю,
Як хлинула грозою смертна тінь:

Коли не піддавався, як хіть лукава
Стежками лжі манила в каламуть,
Даруючи земні блаженства й славу,
Щоб зрадив лиш свого народу путь, —

Коли дочасне щастя розцвітало
На радісних зрядках чужинських піль
І дні пливли в дозвіллі кучерявім, —
Тебе не гнітив твого народу біль, —

Коли надій не клав на міць ворожу,
Не кинув матері у забуття
І в серці носиш тих, що на сторожі
Батьківщини поставили життя, —

Людина ти у повнім змісті слова —
Закохана в прийдешності блакить,
Вітання друзям передай зі Львова —
Хай вам в житті і боротьбі щастить!

XII

Брехня сконає правді у безсмерті
Незгасним слявом радість берегти,
Цвісти словам душевним і одвертим . . .
І кинулись в обійми два брати.

Примітка:

/фран/. Прошу, пане, дякую, мій дорогий

/нім/. Бажаю вам доброго дня, мій пане.

Ти остолоп! Пора по русски знать -- /рос/.

Ти йолоп! Пора вміти по російськи.

/лат/. Зі сходу світло!

"Кремлівський піп", "отець духовний" – Й. Сталін в молодості готовився до священничої кар'єри, був студентом духовної семінарії в Грузії.

"Нова конституція" . . . більшовики намагаються втовкмачити своїм громадянам нібито нова конституція перевищує "Деклярацію Прав Людини", прийняту ООН.

ОСУДНЕ СЛОВО

адресоване тим необачним піітам,
які прокльонами "привітали"
вірш Богдана Кравцева

"КРИВАВИМ ЛИСТОМ КОТИТЬ ПАДОЛИСТ . ."

Щоб лиш довіру в панства заслужити, —
Дарма, що в грязь пірнули до кінця, —
Ви славите юдоль плачу, піїти,
І скверною паплюжете співця.

Не змислете прожити навіть дня
Без вказівок хазяїнів вельможних,
Вам до смаку забрьохана бредня
В лахмітті фраз фальшивих і порожніх.

Покірність ту звете ви творчим злетом
До осяйних і радужних вершин,
А скорб людську, карбовану поетом,
Зміряєте на даний вам аршин.

Здається, в морі ласк і не в біді,
Допоки службу несете зразково, —
А не догодите панам, тоді
Ви вповні збагнете осудне слово.

I

Коли безжально зганьблену Варшаву,
Сант-Петербурґ копитами топтав, --
Гусяр Адам на крутоверть криваву
Скликав ляхів до одностайних лав.

Під гнітом кривд, наруги і терпінь,
Зберігши віру в справедливість Божу, --
Кресав захопливо слова молінь,
Жадав огню на жадібність ворожу:

Щоб царський трон в глибінь безодні гехнув,
А вільний спів пронісся з вільних хат,
Щоб лиш послав Господь війну повшехну,
В якій скопав би лютий супостат.

II

За перемогу правди і свободи,
Коли у кість врізавсь снарядний свист, --
В осінню ніч всевітньої нагоди
Метнув кривавим листом падолист.

Родився день великої пори,
Мов райдуга, мов пісня колискова, --
Блакиттю й злотом рідні прапори
Вквітчали скреслу юність града Львова.

Яка краса коли світанок волі
Розквіте сяйвом в стомлених очах,
Коли до спрагливого щастя-долі,
Свобідний люд промощує свій шлях!

Старезні льви під гуркіт канонад
Благословляли рать на ранне поле,
Котив кривавим листом листопад,
Щоб наш народ не був рабом ніколи.

III

Щоб наш народ не був рабом ніколи,
Не гнувсь в дугу на лускіт канчуків,
Щоб не марнів, знесилюваним бодем,
А ростом славивсь визволений Львів.

Щоб на відвічній батьківській землі
Не бушував розгул пацифікацій,
Щоб людові трудилось, мов бджолі
В суцвіттях лип, каштанів і акацій.

А задзвенять шаблі в оркестрі грізнім,
Щоб вражу лють строщив огнистий град,
Щоб в ритм боїв одважних і залізних,
Котив кривавим листом листопад.

Щоб сповіщало визвіл од кайдан,
І по світах несло розкуте слово . . .
В душі викохував співець Богдан
Завіти ці — мов візію казкову.

ІУ

Завіти ці, мов візію казкову, —
На дні сердець виношує народ,
Не мирячись із нидінням в оковах,
Не терплячи знущань катюг-заброд.

Хай гряде грім і зареве гроза,
Хай жах огню покотиться по краю,
Щоб лиш заблисло сонце в небесах! —
Волає люд у нетрищах відчаю.

І мимохить, коли з розпуки й болю
Розколюється навпів голова, —
Чортякам посилаєш злющу долю,
Повторюєш Адамові слова.

Невже ж отрут набрали повен рот?
Чи не втямки ті просьби недвозначні,
Які в мольбах гусяр слав до висот?
Скажіть слівце, пііти необачні.

У

Скажіть слівце, пііти необачні,
Чому Богдана пісня вас дразнить?
Невже вірніш неправді бути вдячним,
А на поета виливати гидь?

Чому ж людей вмовляєте на те,
Щоби корились кривді, мов ягнята,
А в тім Міцкевича не клянете,
Лиш кидаєте каменом на брата?

Довірливість обманом не купити,
Простий народ з'ясовує раніш
Всю вашу фальш, запроданством підшиту,
Ніж встигнете спожити Юдин гріш.

Сильніша правда за плювки проклять,
Дарма ж їх розкидасте навколо, –
Вони, мов чад, у безвість полетять
І не затьмарять праведного слова.

Примітка:

Мордовський засік – у Мордовській АРСР розташовані
табори політичних в'язнів.

Фальківський, Косинка, Влизько, Куліш Микола і ін. –
жертви Сталінського терору в 30-их роках.

Проф. Студинського і Петра Франка – вбили чекісти
під час евакуації на схід влітку 1941 р.

СОНЕТИ

СЛОВО ПРО БЕЗСМЕРТНІСТЬ

" . . . Розпадеться кара
І повіе огонь новий
З Холодного Яру".

Т. Шевченко

Роздувши чад облудливих примар,
Зав'юга злюща сльози зледенила.
Наїжилась бундючо дика сила
Штиків. На них ізвівся ідол-цар.

Пихатий кат, – якого хіть минала
Скорити світ. І знов Шевченків Яр
Дав злу одвіт вогнем нещадних кар,
Палка козацька кров в повстанських жилах . . .

Скигліть за жертвами ніхто не смій!
Борці лягли од смертної навали, –
Безсмертність Україні звоювали.

А в мозку закарбуй, що навіть бій
Невдачливий – не крик перестороги,
А шлях, що зближує до перемоги.

СЛОВО ПРО НЕСКОРЕНІСТЬ

Штовхають силоміць у нетрища болотні,
В тенета западні, де коротають вік
Апологети зрад, де зборища калік
Душевних раз-у-раз кадінням слів зальотних.

Поклін тиранам б'ють, де витвором кислотним
Споліскують мізки, де за масний обрік
Оддати ладен всі і матір рідну в стік
Помийний віднесе запроданець підлотний.

Нескореність катам – граніт людських чеснот,
Це сила – динаміт, що розбива оплот
Лукавства і брехні. Розвіються з вітрами

Червоні попели і чад нудних отрут,
У безвість гниль і гидь сторіками сплинуть,
І Правда розцвіте над вільними полями.



ЗРОСТЕ НЕЗЛАМНЕ ПЛЕМ'Я

В кабальні пута закувала волю
Зухвала й дика пошесть морова.
Завмерла серцем страдниця – вдова,
Йдучи по танками розритім полі.

На звій гадюк ударили соколи,
Гіркотну чашу випили до дна,
Поникла в тугу мати ледь жива,
Але стійка, хоч знівечена болем.

Твоє ім'я – безсмертне у віках,
Нескореністю прокладаєш шлях
До перемог у майбуття ясне.

Злорадство навісних ехид загине,
Потугою грамітною зросте
Нове незламне плем'я соколине.



СУДДЯ -- ІСТОРІЯ

Хизується пихато злюще гаддя,
Неначебто до зоряних висот
Підносить ущасливлений народ
І зогріває блисками всевладдя.

Теркоче без зупину, до нудот,
Що валить гніт, і розбрат, і безладдя, --
Насправді ж лжу і підступів громаддя
Уквітчує на олтарі чеснот.

То ж думки сясовом кріпи свій зір
І гадячій зичливості не вір,
А дбай, щоб всяк у темряві прозрів.

Під суд попадуть всі -- і гадь лукава,
Суддя -- історія грядущих днів,
І змії не видре в неї цього права.



ВОСКРЕСНЕ СВІТЛИЙ ДЕНЬ

Давно умовкла сталь, пожар фронтів пригас,
А багряниста ржа спокусами принад
Затемнює уми, малює райський сад
І розкіш без турбот у сяєві прикрас.

На страдницькі серця невпинно ле каскад
Отруйно-мертвих вод, горлає раз-у-раз
Про чудо – майбуття, про визволення мас,
Про те, що всім вона – учитель, друг, і брат.

Воскресне світлий день, народів вільних суд
Тебе – утілення жорстокості й облуд –
Засудить і зітре і виштурне в багаття –

За вбивства голодом, за смерти у таборах
І тюрмах, за борців – поляглих у боях –
Пропадеш пропадом з гидким тавром прокляття.



ГЕНЕРАЛ І СТРІЛЕЦЬ

В осінню вітряну й холодну ніч
Зашкутульгав повстанець молодий,
Йдучи військовим ладом маршовим
Запеклим та грізним боям навстріч.

І тут з'явивсь неждано перед ним
Командувач. Лиш генерала ввіч
Стрілець уздрів, він знявши кріса в пліч
Завмер немов під стягом боевим.

"Ми поміняємося чобітьми" –
Почув простий, без докорів наказ.
Крокуючи вперед, юнак ураз

Відчув, що в тім короткім слові – ми –
Могутня і незборна міць живе,
Що краще сурм на боротьбу зове.



СМЕРТЬ ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧА

Пронизливо прорізавсь скорострільний крик –
Упав в бою нерівнім сокіл сизокрил.
Здригнувсь, завмер насупленого неба схил,
Закам'янів кривавий день. Чолом поник

В глибінь задум столітній бір. Старий од сил
Жорстоких орд завзяту юнь мов вартівник
Беріг. Лице закрив одвічний мандрівник
Небес і потонув за обрисом могил.

Нескорений Твій Дух – борцям дороговказ.
Ти кров'ю, Генерале, написав наказ, –
Найкращий за життя – тривогами багате:

"Боріться – хай росте, міцніє, процвіта
Вітчизна вільна – Україна золота,
Для Неї жити нам, за неї помирати".



М О Л И Т В А

Гримить розкотисто псалмами храм,
Мольби побожні розпирають звід:
"Предвічний Отче! Відверни од бід
І душу очисти з гріховних плям,

Старечі немочі сціли і від
Недуг застійних та незгойних ран
Звільни й спаси благаючих мирян,
Дітей, онуків і увесь наш рід".

Лиш од приблуд лукавих, холоїв,
Перевертнів, продажних юд – терпінь
Не віднімай. Хто честь людську, пісні,

І мову – скарб минулих поколінь, –
Безжалісно втоптав у чужім багні, –
Нехай по нім пропаде слід, Амінь.



РАДІСТЬ СМУТКОМ ОПОВИТА

Безкрая радість процвіта. Дитя
У перший раз вітає маму словом
Чарівно – ніжним золотим, дзвінковим.
Гей, відкривайтеся небеса. Биттям

Приспіненим серця співають. Знову
Батьки наслухують, як вимовля
Нове слівце прекрасне їх маля
І пильно предківську "вивчас" мову.

Матусині пісні синок тепер
Простацьким діалектом зве. На жаль
За рідним, за своїм. В чужім прогресі,

А решта . . . "Всьо равно", все
В перевертні пошивсь – вважай – помер
Плюгавий виродок – скажений пес.



ВИСНОВОК РЕДАКТОРА НА СОНЕТ

"Радість смутком оповита"

Хоч досить вдало ви сонет свій склали
За формою – він змістом не для нас.
Ви прогулялися б в обком – чимало
Цікавих дум підкажуть там. У час

Теперішній потрібний дуже нам
Об'ємний твір про тих, що за кордон
Поїхали і нас клюють, про БАМ
Про з'їзд доярок знатних – тем мільйон!

У нас девіз: не лізь туди де б'ють,
А нюхай, де рублі і хліб дають,
Помиї лий і на братів своїх,

Якщо не хвалять нас. Це честь – не гріх!
Ви, врешті-решт, затямте ще і це –
Теля покірне дві корови ссе.



ПЕРЕСТОРОГА СКАЖЕНИМ

"Кулак біду завжди приносить,
Якщо його надміру цінять
І ставлять вище голови"

(Із скарбниці народної мудрости)

Вся наша міць в металі бомб, ракет, --
Скрегочуть деспоти – секретарі –
Нові некороновані царі –
І туподумний генералітет.

Їх в дрож не кинув атомних грибів
Лячний до божевілля силует.
То ж без вагань підписують декрет,
Щоб радіація змела врагів.

Ви перемогою звете блакить
Людських осель погаслу в попелах.
Я проклинаю вас у кожну мить,

Що сієте над людством смертний жаж.
Скажені, тямте: сам в огні згорить,
Хто зводить вище голови кулак.

СТРАТЕГІЯ

Дискусії з меншевіками на засланні
Валили Яшу* з ніг. Тоді він ждав порад
Від недовченого попа** Навчи камрат
Як виграть бій у суперечливих питаннях”.

”Моя стратегія: не відступай назад, --
Чи правий, чи неправий ти. А завтра зрання
Кричи: суперник чоботи украв. Змаганням
Кладеш кінець, стоптавши ворогів улад”.

Десятки літ в брехні, лукавстві, і обман
Запряжений щосили пре вперед радван
Сатрапів, в них обличчя шалом щастя сяють.

У їх словах цвітуть невинність, простота,
Але, хто проти них – за радою попа –
Злочинцями і шахраями обзивають.

* Яша – Я.М.Свердлов

** піп – Й.В.Сталін

СІЛЬСЬКИЙ КОМОСЕРЕДОК ДІЄ

/Спогад про осінь 1939 року/

Коли у глупу ніч неситий змій зіркатий
Підняв кривавий герць під громи канонад, —
Весь тут як тут сільський комосередку склад
Злетівсь в сплюндровану поміщицьку палату.

Завдання партії взялися розгортати
Два посланці чека, приплентач куроград,
Абрум — син корчмаря, і легкодух Кіндрат —
За влучним прізвиськом — дурисвіт голоп'ятый.

Провісники раю — червоні діячі —
Змозолились ущент та скинули з душі
Важкий, немов мішок з вогким піском, тягар.

Рішили: трударів, немов гнілі колоди
Шпурнути в ад заслань, під зливу злющих кар
"Во славу родіни", в ім'я "Добра народу".



ОБЛАВА В СЕЛІ

/Революція іде/

Знепритомнів, оглух од бахкання гармат
Світанковий туман, розвіявся полями.
Затиснуто село червоними штиками,
Заклубились дими з підлісних крайних хат.

Облава на селян: лупцюють нагаями,
Під церкву на майдан женуть усіх підряд.
Один лиш дідуган не вийшов на "парад",
Він Богу душу дав – побитий до безтями.

Йде революція, гірш чорної чуми
Людей збиває з ніг. Зібрались чабани,
Собі отамана-завзятця вибирають,

І поклялися всі, що ляжуть тут кістьми
За волю, за народ. Тепер опору тьми
Гранатами й вогнем розривних куль вітають.



ПІДСУДНИЙ МУСИТЬ ВМЕРТИ

Суддя, мов злий коваль, що грюкає уперто,
Відрубубе слова стандартні. Як артист
Маніфестує свій юриспрудентський хист,
Вантаж сумнівних знань, а кажучи одверто, —

Юрист цей не вникав в неясний справи зміст.
Навіщо це йому? Підсудний мусить вмерти —
Такий з верхів наказ. Ще вчора вирок смерті
За зраду "родіни" уклав акуратист.

Червоний млин, чи пак воєнний трибунал,
Все змеле на муку, понищить наповал.
Тут фабрикація оформлена як слід.

І як в конвейер — злагодженість, лад:
У кандали кують засуджених підряд
А судді стомлені відходять на обід.

ІДИЛІЯ

Хоч брязк ночей тривожних одгримів
І людям в дар мереживо ясних
Надій ніс день – то гул проклять не стих
У темнім царстві тюрм і таборів.

Од лементу та криків навісних
Згубивсь сріблястий жайворонків спів,
Десь ділася симфонія лісів,
Замовок оркестр потоків весняних.

Щасливий царю! Смійся і радій!
Невістку з сином вбили у куцах.
Стару ж із немовлятком на руках

Бійці – наказ виконуючи твій, –
Там, де лиш мох росте – у смертну путь
В вінках штиків етапами везуть.

Е Т А П

І день і ніч під хмарами димів гривастих
Сибірський безкрай розрива тривожний грюк
Товарняків. Це супровід дантейських мук
Поборникам свободи й прав, що щастя власне

Вітчизні оддали без просьб і без принук.
Жадоба вольності тривка й тоді не гасне,
Коли в столипінських вагонах повсякчасно
Про жах терпіннь нагадує й колісний стук.

Ось поїзд зупинивсь в гущавині берез.
"Вніманіє! Все на поверку – становісь!"
Горлають беріївські виплодки нещасні

І молотами з дерева – сердиті вкрай –
Молотять сухорєбрих в'язнів. Ось де рай!
Глядіть – завидуйте країні цій прекрасній!



ДО ВЕРШИН

В пустельну безвість пруть скажені ешелони,
Немов злодії з награбованим добром.
Жахнувся звір, тікає ліс, припав нишком
Заляканий халуп сибірських ряд холоне

У жилах кров -- штиками вквітчані вагони,
Везуть недолітків із зрадницьким тавром
Ось наших днів кричуща дійсність -- не фантом,
Обличчя справжнє й зміст гуманності, законів.

Десь є у світі геноцид, а тут нема,
Лиш буйним квітом розцвітає мисль одна,
Як людству досягти вершин щасливих . . .

По гетакомбах жертв мільйонів, по кістках
Дітей ти прокладаєш до примар свій шлях,
Жорстокосте брутальна і несправедлива.

ПРАЦЮЄ ТЕЖ ГУЛАГ

Розмашисто щодень кладе кума кіслява
Широкий свій покіс за графіком твердим.
Працює теж гулаг. Він способом новим
В фундамент лле бетон, укріплює державу.

Скосила в'язня смерть – того катам замало,
Ушкварено наказ, щоб молотом сталним
Трощити черепи. Цим заходом одним
Указано шляхи на подвиг величавий.

Новий зловіщий стук – далеко йде дуна,
Здригаються Сибір, Печора, Колима . . .
Стужавілим мерцям втекти ніяк не вдасться

Од ковалів грізних. Вони ж з завзяттям б'ють
По черепних кістках і вірять, що кують
І викують, Москво, тобі ключі до щастя . . .

1) ГУЛАГ – Главной управління лагерей



ІСКАРІЮТ

До стіп катам -- безслав'ям вічним вкритим
Усім еством вклонявсь за срібняки
Іскаріот, що з легкої руки
Вів торг людьми. Водночас оксамитним,

Єлейно-хитрим ходом доріжки
Лжечесності до серць-уцерть налитих
Питвом гіркот -- протоптував. І скрайно
В обіймах підлих зрад він гнав роки.

Хто Іуду-зрадцю вибрав за взірець,
І честь на гріш тихцем ринив міняти, --
З чужих страждань не зробиться багатим.

Лукавій кобрі -- гадючий кінець.
Ганьба вовік, хто став на гиді путь,
На труп змії і вороги плюють.



УВЕСЬ Я НЕ ПОМРУ

Розреготавсь нестямно хижий кат,
Що мліють руки в пов'язі кайдан,
"Тепер пропав. Попавшись в наш капкан,
Ти зломленого шеляга не варт.

Рідні останків тлінних не віддам,
Коли згниєш в обіймах ржавих ґрат,
Їх на кострі дощенту спопелять.
Безславний скін нескореним врагам".

Ну й що ж, що тлінь спаять, чи в ринь чужу
Запруть тайком, -- я не лякаюсь смерті,
Розкуте слово -- щире і відверте --

Живе в віках. Увесь я не помру.
В тім слові житимуть й тоді тирани,
Коли в живих мене і нас не стане.

**У ВІНОК НА МОГИЛУ СТЕПАНА
ЧАРНИЦЬКОГО**

/21.1.1881 ~ 2.10.1944/

"Дата смерті поета не встановлена"

Антологія української поезії, т. 2
Київ, 1957, стор. 405

1

Як по фашизмі вслід терор багрянний
 Од шалу перемоги скаженів,
 Як з голоду встеляти брук львів'яни
 І від страхіть застиг старинний Львів.
 Під мурами на вулиці Підвальній
 Простяг дрижачу руку, сціпенів
 Худий старик з лицем напівмертвецький
 Поет і режисер Степан Чарнецький.

2

Співець, діяч культури, жебраком
 В раю розхваленому може стати . . .
 А де ж партком, профспілка, виконком,
 Що ніби всім піклуються завзято?
 А борзописці де, що в кожний том
 Подяки вносять за гаразд багатий,
 Про "сонце конституції" вищать,
 Розхвалюючи вкрай кремлівську знать?

3

Раптова смерть для бідака спасіння.
 Страшний кінець корисніший за страх,
 Що без кінця нас точить у терпіннях . . .
 Людина в лещатах нужди, мов птах
 З потрошеним крилом, марні стремління
 Злетіти вверх, він гине у куцах . . .
 Чи не Платон колись ще мав сказати,
 Що смерть — це благодать із благодатей?

4

На кожному кроці тріскотить хвальба
 Про догляд хворих в старості глибокій,
 Якого й в небесах либонь нема:
 Твердить, що пильне всевидюче око
 Властей на те і є, щоб ніодна
 Неправда не прослизла ненароком.
 Народна ж мудрість вчить, щоб не в словах
 Дошукуватись правди, лиш в ділах.

5

Охранники закутої свободи
 На німеч пісняра – глухі й сліпі.
 Їм знай себе. А той, що для народу
 В горнілі болю викуп і в негоду,
 Під мур щодень носив кістки свої . . .
 Вночі шептали злякані тополі:
 Упав "Іван без роду і без долі".

6

Писака злісний, що завжди готов
 За гріш себе і світ увесь продати,
 І наплювати на геройську кров,
 І запроторити людей за ґрати,
 Як це нераз раніш бувало – знов
 Попереплутував зловмисно дати
 І набрехав, немов поет не згас
 У бодем здавлений радянський час.

Коли струна поета обірвалась,
А в сутінках тривог брели роки,
Коли нахлинула жорстока навала,
Роздувши чад пекучий та їдкий –
Жили в народі й серце зогрівали
Його пісень проникливі рядки.
За ці дари – величні, небуденні –
Поклін співцеві, щирій і доземний.

НАПИС НА БРАТСЬКІЙ МОГИЛІ

Борців нескорених і смерть не подолає,
На їх кістках собі хоромів слави не збере
Лукавий враг. Вогнем незгасним запалає
Їх дух і в переможний бій нащадків поведе.

ВІДПОВІДІ В ЗАПИТАННЯХ

— низка мініятур —

Хіба ж твої думки й слова ясні, прозорі,
І переконливо стійкі, якщо ти сам
Покірний раб-лакей облудливих теорій?

—0—

Чи дуже так змудрів, як досвід став багатий,
Що аж в перевертні метнувсь і потоптав
Пісні любови і надій, які співала мати?

—0—

Мо' й сам повірив, що від слів лайливих,
Від репету більш переконливі стають
Твої накази, настанови, директиви?

—0—

То що ж, Хвостенко вже собі не до вподоби,
Що ти переінакшився на Хвостенков,
Мовляв — у тім нема нічого від худоби?

—0—

Невже ж ти не назвеш химерним божевіллям
Того, якщо приблуда підлий "старший брат"
На голові твоїй щоденно теше кілля?

—0—

ПРО ШАКАЛІНА — ЦАРЯ

К а з к а

За стрімчасті кручі й гори
День спрямовує свій крок,—
Час підхожий для дітвори
Мандрувати в світ казок.

Стелиться стежина в край
Дивовижний і строкатий,—
Скористайсь та устигай
Пильно все на вус мотати.

Казка поряд із піснями
На крилатих конях мчить,
І нерідко краще мами
Все розкаже ще й повчить.

Тож до гурту дітлахів
Пристають і старші люди,
Взнати дещо з цих рядків,
Мабуть, всім цікаво буде.

Вечір змив останки краски,
В сіру линув каламуть,—
Віршовим безмежжям казки
Будемо верстати путь.

Про країну, де зоря
Ницьма впала в тінь багрову,
І Шакаліна—царя
Поведемо тут розмову.

ВІД КОЛИСКИ АЖ ДО ТРОНУ.

1.

З димаря старої саклі,
Ген за бескедом гірським,
У грудневу ніч заляклу,
Бухкає веселий дим.
 Всуміш з димом репет там,
 Свисти й танці щохвилини
 Так здіймають тарарам,
 Що, здається, луснуть стіни.
То в шевця, у полатайка,
Світ побачив шевчик – син,
Осьде з тостом п"яна лайка
Вилилась в сумбур один.
 Як зближавсь гульбі кінець,
 Всяк узявсь передрікати: –
 З хлопця виїде лепський швець!
 Що там швець? – Купець багатий!
А кацо Гуніашвілі
Просторікує притьмом: –
"Побажайте породіллі,
Щоб синочок став попом".
 Як не цюр, то хай би кап,
 Підставляй лиш попе жмені, –
 З права хап і зліва лап,
 Грішми повняться кишені.

2.

Гулі з вітром одгуділи,
Стерлись в пам'яті, мов сон,
А тепер свій задум смілий
Пестить швець Віссаріон:

Шоб синок швиденько ріс,
Набиравсь ума і сили.
Він би рай у саклю вніс,
Як би в сан його вводили.

До пори хай ще в секреті
Криється та світла мить,
Поки радість у кареті
Позолоченій примчить.

Мудра рада в кожний час
Має вартість рівну злоту,
Окриляє щастям нас
І на лад веде роботу.

Дратва й разу не петляла,
Молоточок стук та стук, —
Глянь — готова вже халява
І зграбнесенький каблук!

Сподіваннями радій
Хирний шевче—небораче
Бажаний добробут твій
На коні буланім скаче.

3.

Син шевця — дитя плохеньке, —
Люди шемрають про те.
Серденько болить у неньки,
Як крихітка не росте.

Знать, не вірно мислить всяк,
Шо мов лиш в чужім розмаю,
Чада квітнуть піби мак,
І на дріжджах виростають.
 Карапузиком дражили
 Діти в школі малюка:
 "Вищий ти, калічко милий,
 Від горшка на три вершка.
Молотив собі горох
На твоім лиці чортище, —
Вижив ти, а дідько здох,
Бич зламавши і ціпище.
 Не журись лиш біса ради, —
 Тішили коротунка, —
 Шо коротша на пів"яді,
 Чи й на п"ядь, одна рука.
Не зважай на різність рук,
Їм не жати й не косити, —
Проживеш без горя—мук,
Без жаги і вволю ситий".

4.

Шевчукові красє серце
Співчуття витівників,
А насмішки з хроном, з перцем, —
Звісна річ, — і поготів.
Он він, знітившись, стоїть
Одинокий на узбіччі, —
Душу затопляє їдь,
Тінь злоби туманить вічі.

"Завелись мене — малого —
Висмівати, байструки,
Зась вам до лица рябого
І коротшої руки.

Ой, ще прийде слухний час,—
І оці калічні руки
Так поблагословлять вас,
Що поплачуть діти й внуки.

Хто з вас нині задається,
Хай слова затямить ці:
Добре той лише сміється,
Хто сміється у кінці!"

А тим часом в юнаки
Пнуться діти, глянь будь ласка! . . .
Непомітно йдуть роки
І мережать стрічку казки.

5.

Саля успіхом радіє
Розвівайсь імло сліпа!
Входить в дію ясна мрія —
Шевчик вчиться на попа.

І догмати і молитви
Він старанніше вивчає
Від духовної братви,
Та усе лиш . . . для звичаю.

Для звичаю? Чи обману?
Може з хитрощів? А втім
Воловодити не стану
І відкрию тайну всім:

Раз віттар не по душі, —
Нанівець усі затрати . . .
Впали в сум товариші,
В розпач впали батько й мати.
 Розметавши батька плани,
 Той напівсемінарист,
 Виявляти став, мосьпане,
 До політики свій хист.
А вона — не з салом книш,
Лиш хурделиця з морозом, —
Раз на возі ти сидиш,
Інший раз лежиш під возом.

6.

 Начитавшись агіток, я
 З—під поли добутих, всмак, —
 Новоспечений політик
 Розмірковує ось як:
Зовсім не журюсь, овва!
Хоч і виперли за двері, —
Пок на в"язах голова,
Не скорюся я химері.
 Ось, пригляньмось справі краще:
 Чи ж отців верховний сан
 Не жене напризволяще,
 Не глузує із мирян?
Більш за миршаве життя
Я боротися не буду,
Хай пірне у забуття
Гін до зиску і облуди.

Не спиняймося ж на тім
Ході шевчика хитренькім, —
А за казкою спішім,
Бо кінець ще далеченько.

8.

Ось Шакалін мірним кроком
Топче звивистість стежин, —
Мислі ж линуть ненароком
До незвіданих вершин.
Розголосу прагне він,
Знаним хоче бути всюди, —
Хай його гримучий дзвін
Ловлять жадно спраглі люди.
Як без дратви й без копита, —
Скаже всяк — дрантивий швець,
Сіряка не вміє вшити
Лиш партач, а не кравець.
Політичний робітник
Популярність мусить мати, —
Тож вчиняй газетний крик,
Шквар пасквілі і трактати.
Кинь, діячу, вдачу хмуру,
З лавра сам сплети вінок
І катам в свою брошуру
Кучу вкладених думок!
—Ви смієтесь? Хай вам грець!
У політиці профани.
От Шакалін — молодець! —
Верещать його кумпани.

9.

Спорий гурт нетяг нещасних
Одвезли в зловісний час
На пустир, туди, де власне,
Сам Макар телят не пас.

Всім звеліли: посидіть
І покутуйте за зраду,
Поки захолоне хіть
Впенн' рубати царську владу.

Тут вели бурхливі спори
З вжитком костурів, полін,
Діячі й лжепрофесори
Політичних дисциплін.

Лиш почнеться веремій,
Загонистість закипас,
Як Шакалін сам не свій
Стане, раптом, й десь зникає.

Згодом друзям в оправданні
Скаже: знаєте, я звик
Звати золотом мовчання,
Прикусивши свій язик.

Від куми ума не жди,
Раз на розум не багата, —
Телепень мовчить завжди,
Бо не знає що сказати.

10.

Грім гремить, палає небо,
Кров"ю пише крутоверть:
Більш монархії не треба!
Смерть царю! Міністрам смерть!

Ставлю крок благонадійний
На новий, широкий шлях,
Як політик професійний,
Бо політика – мій фах!
Владна хіть мене зове, –
Покоряйтесь, земні далі –
Входжу я в буття нове
З прізвищем новим – Шакалін.

7.

Прізвища бувають різні:
Від рослин, звірят, річок,
Ледь смішливі, часом грізні,
То грайливі, мов струмок.
Хоч на пельку всю кричи –
Та, якщо твій неньо Колос,
Будеш колосом і ти,
Лиш востругнеш подати голос.

Не зречешся батька, враже,
Ані матері, авжеж!
І народна мудрість каже:
Сам від себе не втечеш!
Збувся прізвища Шевчук,
Ніби зайвого баласту,
Сам назвавсь і без принук
Став Шакаліним, і баста.

Що на думці мав сарака
В ту підступно-підлу мить, –
Сам про те він не балакав,
А історія мовчить.

—Будь який, щоб тільки лад,
Кажуть, всім приніс би щастя!
—Хочеш так? Ось сотні влад, —
Вибирай, котра придасться!
 Враз один, забув як звати,
 Об"явився владарем.
 Кликатись велів він братом,
 Хоч фактично був царем.
Тут Шакалін, теж лжебрат,
Розмістивсь побілля трону,
Як царів кумась і сват, —
Вірний тронові до скону.
 Втім хиріє, знемагає
 І вмирає брат—владар,
 Сумнівів тепер немає,
 Що Шакалін приший цар.
Чудно—дивна казка ця —
Щож? На це нема вже ради, —
Син хиренького шевця
Стрімголов дірвавсь до влади.

ЦАР ЗАКОН ДРАКОНА ВВОДИТЬ.

1.

Цар новий старі порядки
Поскасовує дотла.
Правду мовлять — все до крапки
Вигорне нова мітла.

А мітла та не з верби,
Лиш з важкого залізччя, —
Наповал мете лоби,
Дробить кості на ломаччя.
Скаженіє в деспотії
Жах содомів і гоморр.
Меркнуть мрії і надії
Там, де верх бере терор.
Де вчорашній царський брат
Не назветься завтра братом,
Бо строщить макітру кат
За шакалінським циктатом.
Хай цінує світ вагому
Міць тиранської руки,
Громить цар свою сірому . . .
Щоб дрижали й чужаки.
Вріж язик, мовчи мов пень,
І нащулюй пильно вуха, —
Ось нахлине судний день,
Розклекотиться житуха.

2.

Не судилось довго ждати
Злого дня, псь він приспів,
Одняли шакали хату,
Замість хати дали хлів.

За городець і плужок,
За бджолят і худобину, —
Хлібця кинули шматок,
Щоб лиш з голоду не згинув.

Багатьох за непокору,
Чи підозру у гріхах,
Запроторювали в нори,
Волочили в кандалах.

Інших гнала царська хіть,
Де тайга морозом дише, —
Прокорором там ведмідь,
Протоколи вітер пише.

Розриваєсь на повні груди,
Тьмо злидених трударів,
Слав Шакаліна повсюди,
Що закон Дракона ввів.

Підлабузники кричать,
Канібала звать великим,
Та суворий гул проклять
Глушить їх нікчемні крики.

3.

У виснажливій напрузі,
Ледь займається на світ, —
Раду радять царські друзі
Й однодумці з давніх літ.

Вранці цінна кожна мить,
Доки в ліжку цар сердитий,
Поки він ще смачно спить,
Треба все обговорити.

На котру ступити ніжку,
Тут, між іншим, головне,
І яку знайти доріжку
В уподобання чудне.

І рішили – на цей раз
Владареві доповісти,
Що про царство вражий клас
Розпускає злобні вісті.

Цар хай має на увазі
Й відсіч дасть, мов, так і так,
Щоб ніхто, і в жоднім разі,
Не прискіпувавсь, ніяк.

Втім учасники нарад
Мали й те ще на приміті,
Що штики проколять зад,
Як весь час на них сидіти

4.

Щурить деспот хитрі очі,
Ніжно гладить гладкий вус,
Каже: змовників не хочу,
Без порад їх обійдусь.

Підозрілий їх порив,
Лжою тхнуть перестороги, –
Адже в них я не просив
Ні порад, ні допомоги.

Пахне паленим в повітрі, –
Здогадається й простак,
А за зраду й змови хитрі
Я постановляю так:

Гнати шайку цю в барліг,
Закрутити міцно гайку,
Так, щоб всяк там їсти міг
Лиш худу казенну пайку.

Записати в протоколи
Вовчі ходи нищих змов,
Щоб не забаглось ніколи
Підривати ґрунт основ.
 Щоб ніхто не захотів
 Не іти з властями в ногу, —
 Цих мерзотних підлих псів
 З світу вимести прожогом.

5.

Невідкладно цар дасть здачі
За що—небудь, як за бунт,
І у присуд свій звірячий
Вліпить політичний пункт.
 Лиш стеблинку в полі взяв,
 Нехотя зневажив владу, —
 Не минеш судорозправ
 За тяжку державну зраду.
Тут закони куті з криці,
Не знайти таких ніде, —
Візьмеш п"ять пудів пшениці,
Кат на страту поведе.
 В"язень втомлюється вшент,
 Як очікує дня смерти,
 І в останній вже момент,
 Як уже він напівмертвий,
Сповіщає суд новину
Про щасливий поворот:
Ось тобі за смерть в заміну
Каторги п"ятнадцять літ.

Подивляйте гуманізм,
Що скріплює зруб підвалин.
Хай цвіте шакалінізм!
Хай живе мудрець Шакалін!

6.

Ось Шакалін в царським ложі,
Мов навіжений, кричить:
– Де лакеї? Де сторожі?
Хто й навіщо гомонить?
Тінь таємна крадькома
Простягла тремтячі руки . . .
Цить, нічого тут нема,
Гомін стих, умовкли грюки . . .
Від щоденних іритацій
І страхіть нічних примар
У полон галюцинацій
Попадає часто цар.
Спокою не дарить ніч
Цар – нетяма базталанна
Скронь довбне: у чому ж річ,
Що кричать йому "осанна"?
Десь собака тут зарита
Це ж не відзвук ширих слів,
Це лиш квіттям фальш покрити
Найлютіших ворогів.
І завзяті крикачі
Згідно царської бумажки
Під конвоєм йдуть вночі
В апартамент каталажки.

7.

В неспокою дні і ночі
 За сигналом мчить сигнал:
 Скрізь народний гнів клекоче,
 Владу котить у провал.
 Для царя визвольний рух
 Гірш за шторми в океані, —
 Запирає в грудях дух,
 Гейби дух в димучім чані.
 Бій громаді, що повстане,
 Волю бажану несе,
 Рве народ ущент кайдани,
 Царська ж власть втрачає все.
 Люд нескорений — живуч,
 Має в собі міць казкову,
 Вирвавшись із смертних круч,
 Піде в бій за правду знову.
 Ех, була б в сатрапів змога,
 В душі лізти з чобітьми, —
 Не ламала б їх тривога,
 Вікувало б царство тьми.
 Шось непевно пливете,
 Повелителю Шакалін,
 Думайте тепер про те,
 Щоб вам ще встругнути далі.

8.

Щоб до царської палати
 Підійти, потрібно б вам
 Тижнів три, чи й більш чвалати
 Крізь ліси і безліч ям.

Компас майте у руках,
Позираючи на нього,
Поки вас наблизить шлях
До Шакаліна самого.

В люднім граді, край затону,
Що вдягнувсь у береги,
Шиті з криці та бетону,
Куча башт, немов стоги.

Каменяк, заляклих тут,
Із громаддям стін зубчастих,
Береже царів редут
І чертог двірської касти.

А навколо частоколу
На кожнісінькім крилі
Настовбурчено, спрокволу
Бродять царські патрулі.

Спробуйте зробити крок
У керунку до пікетів,
Тишу просвердлить свисток
І злетять рої багнетів.

9.

Стій! І далі ані кроку! –
Переляканий солдат
Верещить, а другий збоку
Націляє автомат.

Надбігає офіцер,
Пхає руки вам в кишеню,
Може, часом, револьвер
Заховав цей тип скажений?

—Пред"являйте всі бумаги,
Укажіть, де ваш керсправ,
Хто керманичем ватаги
І чому він вас прислав?
 Не розкастеса тут, —
 Не минути криміналу,
 Про шпигунський ваш маршрут
 І про вас ми вчора знали.

Ви хвилюєтесь без краю,
Вже й поблідли, наче труп,
Серце з ляку завмирає,
Не потрапить зуб на зуб.
 Врешті молитесь: — Та я . . .
 Вам брехати тут не стану, —
 Хтілось бачити царя .
 І йому віддати шану.

10.

Шану скласти? Підлий враже,
Хто ж повірить в казку цю?
Не минути, широк кажу,
Дев"ять грам тобі свинцю.
 Що ж за дурень стільки миль
 Буде топати ногами,
 Докладатиме зусиль,
 Щоб припертися до брами?
Потім, знаю, ненароком
Пролетіти, мов грифон,
Трохи скоком, трохи боком,
Під саміський царський трон.

І схвативши пістолет,
Наповал царя убити,
Потім — скок, кудись в кювет,
Щоб все вийшло шито й крито.
 Ні, не вийде, шкода сили,
 Для вождя — ми щит, стіна,
 Контру гонимо в могилу,
 В прах розсиплеться вона.
Зробить цар тобі капут,
Не надійся на поблажку,
Ну, а поки діло й суд,
Марш, нанашку, в каталашку!

КРИЗЬ ЖОРСТОКІСТЬ І ЛУКАВСТВО.

1.

Біля царської палати,
Як глухий настане час,
Полюбляє цар гуляти
Без охранки, самопас.
 Тут дрібний розкинувсь сад,
 В нім утопані стежини,
 По яких туди й назад
 Вештається він щоднини.
Втім вимахує руками,
Гейби клоун, чи фігляр,
То заплямкає губами
Мов підхмелений дудар.

Може й шепче отченаш
За свої гріхопадіння,
Відчуваючи шабаш,
Або викиди сумління,
 Терпеливість – це не вада . . .
 Добре знати правду цю, –
 Той не лишиться позаду,
 Хто збагне ціну терпцю.
Ось ще дрібку подождіть, –
Казка розповість дочиста
Про невпинний герць страхіть
І схиць царя–сидиста.

2.

 Під гіллячками смеречки
 В тім садку розсівсь будяк,
 Цар спинивсь раз недалечко
 І прорік до нього так:
– Чом сховавсь у темний кут,
Незавидний небораче,
Чи ж тобі не сором тут
Коротати вік ледачий?
 Перестань ледарювати,
 Марш – в палату навпростець,
 Там тебе, злошасний брате,
 Міністерський жде стілець.
Твердо тям лишень одне:
Заживеш запанібрата,
Як про все, хто чим дихне,
Візьмешся доповідати.

Не здіймай лиш шуму, крику,
Ти міністр – і будь здоров, –
Політичний муж великий
Віл Сталевич Будяков.

Ну, не гайсь, тобі пора,
Не марнуй часу даремно,
Ані пуху, ні пера,
Мій соратнику душевний!

3.

Чистять стовбур будяковий
І впихають у мундир, –
Не оглянувсь – вже й готовий
Міністерський командир.

Груди сяють в орденах,
На раменах еполети
І вселяє людям страх
Тінь наїжених багнетів.

Щоб поставити печатку
Й підписати циркуляр, –
Треба, щоб його спочатку
Перевірів секретар.

Зиркнеш шишком в кабінет,
Там в золочених оковах
Царський палахтить портрет,
Збоку – фото Будякова.

Про проекти і трактати
По країні слух пішов,
Що над ними мізкувати
Мусів сам В. Будяков.

Міністерство – звісні всім –
Заведенція зразкова;
Плещуть, що заслуга в тім
Лиш міністра Будякова.

4.

Ти дивуєшся, небоже,
Бо ж не знав і не гадав,
Що міністром стати може
Виходець з колючих трав.
Твердиш, ніби всякий раз
Категорії логічні
Служать за дороговказ
До верхів їм істин вічних.
Хибно думаєш, земляче,
Тут така держава, де
З волі царської будячця
У житі перед веде.
А тим часом шкереберть
Покотивсь мініст–сарака;
Цар звелів: вести на смерть,
На гіляку гольтіпаку.
Не послухавсь раз псяюха,
І цареві не доніс, –
Обірвалася житуха,
Влив пройдисвіт під укіс.
Втім Шакалін ще й навів
Фразу Бульби, вкрай сердиту:
– Я тебе на світ привів,
Я змету тебе із світу!

5.

За садочком, на краєчку, —
Вибачте — заліг кізяк.
Раз, йдучи неподалечку,
Цар звернувся до нього так:
— Чом сховався в далекий кут,
Умираючий кізяче, —
Чи ж тобі не сором тут
Доживати вік ледачий?
Годі більш ледарювати,
Марш в палату навиростець,
Там тебе, злидений брате,
Міністерський жде стілець.
Твердо тям лишень одне:
Заживеш запанібрата,
Як про все, хто чим дихне,
Візьмешся доповідати.
Не здіймай лиш шуму, крику,
Ти міністр — і будь здоров,
Політичний муж великий —
Кім Кремльович Кізяков.
Ну, не гайсь, тобі пора,
Не марнуй часу даремно, —
Ані пуху, ні пера,
Мій соратнику душевний!

6.

Чистять згусток кізяковий
І впихають у мундир,
Не оглянувсь – вже й готовий
Міністерський командир.

Груди сяють в орденах,
На раменах еполети
І вселяє людям страх
Сталь наїжених багнетів.

Щоб поставити печатку
Й підписати циркуляр,
Треба, щоб його спочатку
Перевірів секретар.

Зиркнеш нишком в кабінет,
Там в золочених оковах
Царський палахтить портрет,
Збоку – фото Кізякова.

Про проекти і трактати
Знов повсюди слух пішов,
Що над ними мізкувати
Мусив сам К. Кізяков.

Міністерство – звісно всім –
Заведенція зразкова,
Плещуть, що заслуга в тім
Лиш міністра Кізякова.

7.

Раптом в сутінь вечерову
Увірвався зойк дзвінка, –
Цар Шакалін на розмову
Викликає новичка.

Кізякові ні в сих, ні в тих,
Серце ние з переляку, –
Та невже ж і він устиг
Заслужити на гілляку?
Ось міністр, ввійшовши в двері,
Закорцюбивсь, мов дуга,
І облесно людожері
Прогугнявив: – Ваш слуга –
Кім Кремльович Кізяков –
Німбом ласки оповитий –
До вітця свого прийшов,
Щоб пошану засвідчити –
Вас ціню, як матір рідну,
Як найкращого з людей,
Адже перед вами бліднуть
Прометей і Галілей.
Ви ж мислитець, душ владар,
Корифей, герой, учитель,
Наймудрійший в світі цар,
Всім народам повелитель!

8.

Плещуть блазні язиками
Вдень, вночі і без кінця,
Вихваляють до нестями
Велемудрого вітця.
Всякий бевзь по словниках
За словечком шулить очі,
Ним за совість і за страх
Владі вислужитись хоче.

Велемудрий – слово гарне –
Тут нікуди не попреш, –
Та – народний – більш шикарне,
Більш тверде, хоч звучне теж.
Спонукає бузувір
Ліцитації співцеві –
Кожний хам на свій манір
Придобрється цареві.
До підлизницьких звичаїв
Вже й звикає Кізяков, –
Адже лестоші в цім краї –
Це гарант тривких основ . . .
Цар задумливо мовчить,
Злість хвилює в нього груди, –
Зором він раба свердлить,
Врешті цідить так крізь зуби:

9.

– Я тебе сюди покликав,
Щоб ти втямив назавжди,
Що від успіхів великих
Крок один лиш до біди.
Ріс колись в садку будяк –
Бельбасок неакуратний,
Малограмотний, простак,
І нікому непридатний.
Я приглянувсь трохи ближче,
Бачу – він не марнотрав,
Хай би – мислю – будячище
В уряді міністром став.

Він поклявся на чому світ
Слугувати до загину.
Не минуло і трьох літ,
Як клятьбу на вітер кинув.
 Ну, гадаю, зрадцю клятий,
 Не обманеш більш ніяк, —
 Будеш паном франтуватим,
 Як з похмілля свисне рак.
Здох будяк — мілкий буржуй,
Аферист, ділок неситий, —
А тепер ти сам зміркуй,
Як служити, щоб прожити.

10.

— Зміркував вже, батьку рідний, —
Меле поквапом кізяк, —
Слушно Будяков негідний
Заслужив за зраду гак.
Я ж мій вождю, не профан,
Як будяк той біснுவатий,
Все зроблю, що скаже пан,
Щоб довіру оправдати.
 В день ясний, і серед ночі,
 В тишу й бурю громову,
 Тільки цар того захоче,
 Біле чорним назову.
Воля ваша — це закон,
Животворний з неба голос, —
Хто шанує царський трон,
Не зазнає зла й на волос.

Як громити цар накаже
Ворогів – я теж готов –
Порубаю кодро враже,
Аж струмком полетиться кров. . .
З фраз, що їх сказав кізяк,
Рад Шакалін до безтями. –
Царювати добре так,
Обсадившись кізяками. . .

ПУТЬ УСТЕЛЕНА ГАНЬБОЮ.

1.

Україні синьоокій
І квітучій, наче сад,
Став царем сатрап жорстокий
На імення Альфа–Град.
Та недовго сад той цвів,
Накотились гучні хмари.
Заглушили вільний спів
Барабани і фанфари.
Цар обранцям обіцяє
Панування світове,
А двірська приборчна згряя
В ритм реве; хай Град живе!
Царські примхи – там закон,
Бевзні твердять неухильно:
– Скрес новий Наполеон, –
Нездоланний і всесильний.

Тут Шакалін з переляку
Затрусивсь, мов сохлий лист:
Вірив, знать, що в забіяки,
Як на зло, военний хист.
 Дивовижний кругозір
 У царів несамовитих, —
 Точить зуб на звіра звір,
 Щоб в горнятку затопити.

2.

Цар Шакалін Альфу лас,
Обзиває навісним,
В серці ж спокою немає
І примарні гнітять сні.
 Не затих проклін з могил,
 Лебедять голодні діти,
 Та в катюги досить сил,
 Щоб до зойків збайдужніти.
Але Град — будь він неладний! —
Кат у ката на умі, —
В хвилюванні безпощаднім
Шкутильгають дні сумні.
 Спить Шакалін? Ні, не спить,
 Блудить в безладі колізій
 І страшать його щомить
 Марші градових дивізій.
Тиша гірш стократ за бурю,
Як непевна і лячна, —
Розслабляють мислі хмурі,
Міць вичерпують до дна.

Раптом – що це? Поворіт?
Дивогляди маскараду?
До шакалінських воріт
Стукають посли від Града.

3.

Царю добрий, гідний слави, –
Кажуть ввічливо посли –
Вам вітяннячко ласкаве
Ми від Альфи привезли.
Він просити вас велів,
Щоб згодились ввік забути
Всю ненависть, розбрат гнів,
І часи гіркої смути.
Нам підходить наша влада,
Вам, звичайно, ваша власть,
Будьмо ж дружні! Всяка звада,
Крім біди, добра не дасть.
Ви б могли без лишніх травм
Скарб придбати до комори,
Нам потрібний лебенсраум –
Тобто – клопоті простору.
Будьте Альфі другом гречним,
Підпишіть угоду днесь
І діліть собі безпечно
Між собою світ увесь.
Хай протест чужих держав
Вас ні трохи не бентежить,
Вже рішучий час настав,
До відважних світ належить!

4.

Припадає до вподоби
Хитре звернення послів.
Цар Шакалін прагне згоди,
А дільби – і поготів.

Ось за стіл сідає він
І підписує папери,
Врешті меле пустодзвін
Про почин нової ери.

Випиває чашу повну
За друга – багатиря,
Хвалить Альфи крок тактовний
В честь його кричить ура.

Альфа–Град – сердечний брат,
Не знайти ніде такого,
Він – стратег, і дипломат,
І знавець життя людського.

Скоро знюхались шакали,
Швидко дружбу завели,
Вже підписано ухвали,
І відправились послі.

Акт про дружбу–папірець,
Тут не може бути спору,
Поки прийде їй кінець,
Може стати за опору.

5.

Шакалісти і градовці
Бубонять про дружби суть, –
Поїзди на захід сонця
Альфї хліб, пальне везуть.

Від душі радіє Град,
Вдячний другові до скону, —
Взяв в штики простору шмат,
Підкрипив свою корону.

І Шакалін діло знає,
Він народи і краї
Не гребе, а "визволяє",
Як колонії свої.

Хто ж про Альфу — плід чуми —
Скаже слово неохайне —
Цар Шакалін до тюрми
Запроторює нехайно.

Врешті узи перегнили,
Розриваються на швах, —
Міряють шакали сили
На сплюндрованих полях.

Горлохватам спільна путь,
Бо прямують до розбою,
Як до цілі лиш дійдуть,
Зводять бійку між собою.

6.

Мов скажені буреломи
Твердь свернять і небозвід, —
Град до штурму рве загони,
Шлях торуючи на схід.

Мить рішуча і дажка,
Цар з жорстокістю тварюки
Жарить громами дружка,
Лає матір із розпуки.

Він народ весь рити шанці
Гонить силою до лав,
Сам же Альфи голодранців
Вчора хлібом годував.
 На рубання вирішне
 Заганяє до вербунку,
 Сам же вчора ще пальне
 Слав до Альфи в подарунку.

А скажи критичне слово,
Правду викреши про все,
Звиуватить цар за змову
І на друзки рознесе.

 Ти не прав, бо ти злидар,
 Царський раб, ковпак гасильний,
 Але цар — всесильний цар —
 Завжди прав і непомильний.

7.

Помилки властиві людям —
Мудрість древня всім гласить,
Знають правду цію повсюди —
Сушу й вірну вочевидь.

 Лиш Шакалін — лис, хитряк,
 Нібито такий вже вдався
 І прожив весь вік він так,
 Що ні в чім не помилявся.

Ось злигався з небувалим
Кровопийцем. Де ж був стид?
Чи ж на Альфу не казали
Альфа — вбивця і бандит?

Ревно варто берегти
Вислів — звисний в кожному краї:
Я вгадаю, хто є ти,
Як друга твого впізнаю. . . .
 Враз кривава колотнеча
 Інший взяла оборіт, —
 Замінила наступ втеча,
 Покидає Альфа схід.
Чаша виповнилась щерть,
Град кусатись в неспромозі, —
Навістила Альфу смерть
У його таки ж берлозі.

8.

Довелось мільйонам вмерти, —
Чи ж не жаль життя людей?
А лакузи твердять вперто:
Важно лиш, що цар живий.
Ось, погладжуючи вус,
Він підносить трунку чашу,
— Люди — каже — я горджусь
Захищати щастя ваше.
 П"ю ось тут за перемогу
 Над тираном навісним
 А також за кару строгу
 Всім, хто злигувався з ним.
Скаженіє дикий шал,
Шле людей в замок, за крати,
Б"є невинних наповал,
Інших в глум жене вмирати.

Правда мліє у в'язниці,
Вся гуманність — каламуть:
Дав чортам горня водиці,
Вже й на каторгу ведуть.
Ось такий справдешний рай,
В нім свободу повну маєш:
Голодуй, трусись, страждай,
Чи вмирай, якщо бажаєш!

9..

Не минуло й вісім років,
Як шубовснувсь Альфа-Град,
Слідом же в жалю глибокім
Давній друг пригнув у ад.
Полетілось шкереберть,
Царю сильний, непомильний,
І не пощадила смерть
За дари твої обильні.
Смерть приймає щедрі взятки
Від тиранів і катюг,
Хоч і їх змітає гладко,
Звісно ж — вовк тхорам не друг.
Ще майнуло стільки ж літ,
За царем ніхто не плаче,
Мабуть трохи тане лід
Зменшивсь ледь оскал звірячий.
Врешт шакалінські кумпани
Під загальний схвальний рик
Прах вчорашнього тирана
Викидають на смітник.

За спльондровані роки
Ось така убивню плата,
Лиш байстряга-кізяки
Бережуть пошану ката.

10.

Герострат заради слави
Храм ізвів у попіл, в дим,
Цар Нерон – тиран лукавий
Наказав спалити Рим.
А Шакалін – фарисей,
І катюга злий на диво –
Розбрат сіяв між людей
І збирав криваве жниво.
Докотився цар–громило
До ганебного кінця,
І кумпани осудили
Кровожерного вітця.
Хоч би луснув навпів світ –
Не здолає гніт народу,
Засіє вогнецвіт
Миру, правди і свободи.
Змійкою стежина в"ється
Від підніжжя до вершка,
Чайка в простір водний рветься,
Врешті мчать до бережка.
Пригасає каганець,
Стелить тінь постіль у лузі,
Ось і казці вже кінець, –
На все добре, юні друзі!

З М І С Т.

ПОЕМА ПРО ПІСНЮ	7
С О Н	17
ЛЬВІВСЬКА ЗУСТРІЧ	47
ОСУДНЕ СЛОВО	65
СОНЕТИ	71
У ВІНОК НА МОГИЛУ СТЕПАНА ЧАРНИЦЬКОГО	93
ПРО ШАКАЛІНА – ЦАРЯ	99

